



**ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ**

***ΜΕΛΕΤΗ***

***ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ & ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ  
ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ - ΤΩΝ ΔΑΣΩΝ &  
ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ  
ΣΤΙΣ ΠΥΡΟΠΛΗΚΤΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ***

***Σύνοψη***



**Αθήνα 2007**

## **Τίτλος: Μελέτη αποκατάστασης & Ανάπτυξης του αγροτικού τομέα – των Δασών & της Προστασίας του περιβάλλοντος στις πυρόπληκτες περιοχές**

**Μεθοδολογία:** Μια κατάσταση κρίσης, όπως αυτή των πυροπλήκτων περιοχών δεν αντιμετωπίζεται με συμβατικούς τρόπους, γιατί οι συνθήκες που βιώνουν οι παθούσες και οι παθόντες δεν είναι οι συνήθειες. Αν και η επιστημονική δεοντολογία επιβάλλει την ενδεδεγμένη μελέτη και τον ολοκληρωμένο σχεδιασμό για την εξασφάλιση μακροχρόνιας ανάπτυξης των περιοχών αυτών, η σκληρή πραγματικότητα θέτει με πρωτόγνωρο και βίαιο τρόπο ερωτήματα που απαιτούν άμεσες απαντήσεις. Αυτό και έγινε.

Οι εκπονηθείσες μελέτες (μία για κάθε Νομό) επιχειρούν να δώσουν συγκεκριμένες λύσεις στα άμεσα πιεστικά προβλήματα που προέκυψαν μετά τις πυρκαγιές και παράλληλα να θέσουν τις βάσεις για ένα μεσομακροπρόθεσμο σχεδιασμό και την ολοκληρωμένη αγροτική ανάπτυξη των περιοχών αυτών.

Επειδή κατά τον σχεδιασμό και την εφαρμογή των αναπτυξιακών πολιτικών συνήθως απουσιάζουν ολοκληρωμένες αντιλήψεις, η προβληματική που διαπερνά την παρούσα μελέτη είναι εκείνη της βιώσιμης ανάπτυξης ως διαδικασίας αλληλεξάρτησης κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών παραμέτρων.

Γι' αυτό, η προσέγγιση που ακολουθείται, υιοθετεί τη συνολική αντιμετώπιση των προβλημάτων, θέτοντας στο επίκεντρο της προσοχής την βέλτιστη αξιοποίηση των ανθρώπινων και φυσικών πόρων, υπερβαίνοντας έτσι μια στενά 'τομεακή' αναπτυξιακή λογική.

Στο ασφυκτικό χρονικό διάστημα του ενός περίπου μήνα η επιστημονική κοινότητα του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών με τη συνεργασία της Γεωπονικής και Δασολογικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, του Εθνικού Ιδρύματος Αγροτικής Έρευνας και του ελληνικού τμήματος του W.W.F. έθεσε τις υπηρεσίες της αφιλοκερδώς στη διάθεση της Πολιτείας και ανέλαβε, κατόπιν αναθέσεως του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων την εκπόνηση της παρούσας μελέτης.

Ειδικότερα συγκροτήθηκαν 15 ομάδες από 160 ειδικούς επιστήμονες οι οποίες για πολλές μέρες όργωσαν τις πληγείσες περιοχές συγκεντρώνοντας πρωτογενή στοιχεία. Ακολούθως, προχώρησαν στην διασταύρωση των στοιχείων και αποκατέστησαν την συμβατότητα των διαθέσιμων βάσεων δεδομένων (από τις ελληνικές γεωργικές ασφαλίσεις ΕΛ.Γ.Α., από το Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου Ο.Σ.Δ.Ε., από τις διάφορες υπηρεσίες του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, από τις Περιφερειακές και Νομαρχιακές Υπηρεσίες, από το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. κλπ). Οι ειδικοί επιστήμονες κατά τις επισκέψεις τους στις πυρόπληκτες περιοχές είχαν πολλές συναντήσεις με την Περιφερειακή Ηγεσία και συζητήσεις με την τοπική κοινωνία.

**Η έκταση της καταστροφής:** Οι μεγάλες πυρκαγιές του περασμένου καλοκαιριού, οι οποίες ειδικά στην Πελοπόννησο έλαβαν διαστάσεις εθνικής τραγωδίας, ανέδειξαν πολλά χρόνια προβλήματα που αφορούν γενικότερες πολιτικές και κοινωνικές παραμέτρους που

υπερβαίνουν κατά πολύ την τοπική κλίμακα. Οι ανθρώπινες ζωές που χάθηκαν είναι ανεκτίμητες και υπογραμμίζουν κατά τον πλέον επώδυνο τρόπο την ανάγκη εφαρμογής αποτελεσματικότερων τρόπων και μέσων παρέμβασης, ώστε να μη θρηνήσουμε ποτέ στο μέλλον και άλλα θύματα.

**Με βάση:** την Κοινή Υπουργική Απόφαση για την οροθέτηση των πληγείσων περιοχών, τις δηλώσεις λόγω καταστροφών από τις πυρκαγιές που υποβλήθηκαν στον ΕΛ.Γ.Α. όπου καταγράφονται οι ζημιές στο φυτικό και το ζωικό κεφάλαιο, τα στοιχεία των τοπικών Διευθύνσεων Δασών και της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης, προκύπτει ότι επλήγησαν 502 Δημοτικά Διαμερίσματα τα οποία αποτελούν το 35% της συνολικής έκτασης των επτά νομών και έχουν πληθυσμό που ανέρχεται στο 37% του συνολικού.

Αν και στην παρούσα μελέτη γίνονται ορισμένες πρώτες εκτιμήσεις ως προς τις έμμεσες απώλειες στην ακαθάριστη αξία παραγωγής και στο εισόδημα, λόγω της επελθούσης καταστροφής, οι οποίες αφορούν τόσο στο παρόν όσο και στα επόμενα χρόνια, ρεαλιστικότερες εκτιμήσεις είναι δυνατόν να γίνουν κατά το επόμενο εξάμηνο κατά το οποίο προβλέπεται να ολοκληρωθεί η μελέτη και η ερευνητική ομάδα θα έχει στη διάθεσή της πληρέστερα και ακριβέστερα δεδομένα.

Σε ό,τι αφορά τις άμεσες απώλειες, από τα διαθέσιμα δεδομένα προκύπτει, πως επλήγησαν 243.718 στρ. με ελαιόδεντρα συνολικά στους 7 νομούς, 21.049 στρ. αμπελώνων και 13.581 στρ. με λοιπές δενδρώδεις καλλιέργειες. Η καταστροφή δασών και δασικών εκτάσεων ανέρχεται στο 1.472.300 στρ., ενώ ως προς το ζωικό κεφάλαιο οι απώλειες ανέρχονται σε 24.410 κεφαλές αιγοπροβάτων, 472 κεφαλές βοοειδών, 318 μόνοπλα και 20.671 μελισσοσμήνη.

Οι εκτάσεις που έγιναν επικίνδυνες για διάβρωση λόγω των πυρκαγιών (μετρίας, μεγάλης και πολύ μεγάλης επικινδυνότητας) ανέρχονται στα 2.230.300 στρ., ενώ κάηκε το 22,3% των προστατευόμενων περιοχών- Natura.

Επομένως, ο σκοπός της όλης προσπάθειας είναι η εκπόνηση ενός Ολοκληρωμένου Σχεδίου Αποκατάστασης και Διαχείρισης των επτά (7) εξεταζόμενων νομών και των πυροπλήκτων περιοχών τους.

Η επίτευξη του στόχου αυτού κλιμακώνεται σε τρεις φάσεις:

- A. Αναλυτική αποτύπωση της προϋπάρχουσας και υφιστάμενης κατάστασης.
- B. Διατύπωση κοστολογημένων προτάσεων ανασυγκρότησης σε επιμέρους τομείς [περιβάλλον (προστασία εδαφών, προστασία υδατικών πόρων, αποκατάσταση και προστασία δασών), παραγωγικό σύστημα πρωτογενούς παραγωγής (αποκατάσταση ζημιών ελαιοκαλλιέργειας, αμπελουργίας, λοιπών δενδρωδών καλλιεργειών, μελισσοκομίας και κτηνοτροφίας, καθώς επίσης και βελτίωση των γεωργικών διαρθρώσεων), μεταποίηση-υπηρεσίες, ανθρώπινο δυναμικό, υποδομές, κ.λπ.]
- Γ. Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη κάθε νομού με βάση τα αποτελέσματα των δύο προηγούμενων φάσεων.

## **ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ: Περιβάλλον και Φυσικοί Πόροι**

### **ΔΡΑΣΗ 1: Αντιδιαβρωτικά Έργα**

Τα εδάφη των πυροπλήκτων περιοχών αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα διάβρωσης. Οι σημαντικότεροι παράγοντες που επηρεάζουν τη διάβρωση είναι: (α) οι μεγάλες κλίσεις, (β) το μεγάλο μήκος των κλίσεων, (γ) το περιορισμένο βάθος εδάφους, (δ) η αργιλώδης κοκκομετρική σύσταση του επιφανειακού εδαφικού ορίζοντα, (ε) η ασθενής δομή ιδιαίτερα στα γεωργικά εδάφη και (ζ) το ακάλυπτο της επιφανείας του εδάφους λόγω της καταστροφής της βλάστησης από τις πυρκαγιές.

Οι εκτιμώμενες εκτάσεις με κίνδυνο διάβρωσης του εδάφους (με βαθμό κινδύνου μέτριο, μεγάλο και πολύ μεγάλο) ανέρχονται συνολικά σε 2.230.299 στρ. Οι προτάσεις για την αντιμετώπιση του κινδύνου διάβρωσης και υποβάθμισης των εδαφών αναφέρονται α) σε επεμβάσεις αποκατάστασης και διαχείρισης της χλωρίδας στις γεωργικές και δασικές εκτάσεις, αλλά και στους βοσκοτόπους, β) στην κατασκευή αντιδιαβρωτικών έργων και γ) σε μέτρα ελέγχου της διάβρωσης.

Ειδικότερα στις γεωργικές περιοχές προτείνονται:

1. Αποφυγή άροσης ή άλλης καλλιεργητικής φροντίδας των γεωργικών εδαφών μέχρι το τέλος της χειμερινής περιόδου.
2. Αποκλεισμός κάθε είδους βόσκησης για τη διευκόλυνση ανάπτυξης της αυτοφυούς βλάστησης, η οποία θα προστατεύσει το έδαφος από την διάβρωση.
3. Εφαρμογή ελαφράς αζωτούχου λίπανσης (10-15 κιλά στο στρέμμα) με λιπάσματα όπως θειική αμμωνία, νιτρική αμμωνία για την διευκόλυνση ανάπτυξης της αυτοφυούς βλάστησης ή των μερικώς καταστραφέντων ελαιώνων ή άλλων σπυροφόρων δένδρων.
4. Διατήρηση της κόμης των καμένων δένδρων μέχρι ενωρίς την άνοιξη για μερική προστασία του εδάφους από την ενέργεια της βροχής και την μείωση της διάβρωσης.
5. Σε περιοχές με ήπιες κλίσεις (κλίση μικρότερη του 12%) επιτρέπεται μικρή παρέμβαση για την σπορά αγροστωδών ή ψυχανθών με ελαφρά αναμόχλευση του εδάφους (χρήση εδαφοκαλλιεργητή).
6. Κατασκευή μικρών αναβαθμών γύρω από τον κορμό των δένδρων σε κεκλιμένο έδαφος μόνον όταν τούτο είναι τελείως απαραίτητο και με την ελάχιστη διαταραχή του εδάφους.
7. Διατήρηση και ανάπτυξη των ελαιώνων στις γεωργικές περιοχές διότι: (α) παρουσιάζουν μεγάλη ανθεκτικότητα στην ξηρασία, (β) εξασφαλίζουν επαρκή φυτοκάλυψη στο έδαφος, (γ) έχουν χαμηλή ευαισθησία στις πυρκαγιές, (δ) δημιουργούν ιδιαίτερα μεγάλη βιοποικιλότητα.

Στις δασικές περιοχές προτείνονται:

1. Αυστηρός έλεγχος και αποκλεισμός κάθε είδους βόσκησης για τη διευκόλυνση ανάπτυξης της αυτοφυούς βλάστησης η οποία θα προστατεύσει το έδαφος από την διάβρωση.
2. Κατασκευή αντιδιαβρωτικών έργων στις χαράδρες και στα ρέματα των ευαίσθητων περιοχών για την επιβράδυνση της ροής των πλημμυρικών υδάτων και την μείωση της διαβρωτικής ενέργειάς των.

3. Διατήρηση της θέσης τουλάχιστον του 50% των καμένων δένδρων του πευκοδάσους για δύο χρόνια.
4. Εφαρμογή αναχλώσεων όπου η αναγεννώμενη φυσική βλάστηση δεν καλύπτει το ελάχιστο όριο του 45% της επιφάνειας του καμένου εδάφους, παράλληλα με φυτεύσεις δένδρων για την δημιουργία ανθεκτικών στη φωτιά συστάδων. Οι εργασίες αυτές θα πρέπει να γίνουν με τη ελάχιστη δυνατή διατάραξη του επιφανειακού εδάφους. Όπου στα καμένα πευκοδάση υπάρχει αρκετό βάθος εδάφους, η δενδροφύτευση πρέπει να αναβληθεί μέχρι να κριθεί αν η φυσική αναγέννηση είναι ικανοποιητική ή όχι. Στην ζώνη της ελάτης θα πρέπει να φυτευθούν αμέσως πρόδρομα δασικά είδη ανθεκτικά στις δυσμενείς συνθήκες, που θα ακολουθήσουν την πυρκαγιά.
5. Τοποθέτηση κορμοπλεγμάτων και κλαδοπλεγμάτων με ελάχιστη διατάραξη της επιφάνειας του εδάφους, μόνο όπου η μορφολογία του εδάφους και η γεωλογία τα καθιστούν ικανά να περιορίσουν την επιφανειακή ροή του νερού της βροχής.

Στους βοσκοτόπους προτείνονται:

1. Απαγόρευση της βόσκησης των καμένων βοσκοτόπων μέχρι να αναπτυχθεί ικανοποιητική βλάστηση.
2. Ενίσχυση της φυσικής βλάστησης με σπορά κατάλληλων μειγμάτων φυτών που να εξασφαλίζουν την απαιτούμενη βιοποικιλότητα. Όπου είναι δυνατό θα πρέπει να υποστηρίζεται η βλάστηση με τις κατάλληλες λιπάνσεις.
3. Καθορισμός του αριθμού των ζώων με αυστηρότητα και ανάλογα με την εκάστοτε βοσκοϊκανότητα του βοσκοτόπου.

Τέλος προτείνονται μέτρα ελέγχου της διάβρωσης:

1. Συνεχής παρακολούθηση των διαβρώσεων και άμεση εφαρμογή κατά περίπτωση μέτρων προστασίας.
2. Καθορισμός των γεωργικών ή δασικών περιοχών με μικρό βαθμό αναγέννησης της βλάστησης στο τέλος χειμώνα και άμεση δενδροφύτευση ή αναχλόαση με αγρωστώδη ή ψυχανθή.
3. Εγκατάσταση πέντε (5) αυτόματων σταθμών παρακολούθησης της διάβρωσης των εδαφών σε επιλεγμένες αντιπροσωπευτικές λεκάνες απορροής.

Ο συνολικός προϋπολογισμός για την αντιμετώπιση του κινδύνου διάβρωσης και υποβάθμισης των εδαφών ανέρχεται σε 113.660.885 €, και δεν περιλαμβάνονται οι προϋπολογιζόμενες δαπάνες αναδασώσεων, οι οποίες υπολογίστηκαν στη δράση 'Προστασία και αποκατάσταση δασών'.

## **ΔΡΑΣΗ 2: Προστασία Υδατικών πόρων**

### Κύριες Επιπτώσεις από τις πυρκαγιές

Οι πυρόπληκτες περιοχές έχουν επηρεάσει σε πολύ μεγάλο βαθμό τα επιφανειακά νερά των υδρολογικών λεκανών στους επτά Νομούς. Συνοπτικά, παρατηρείται ή πρόκειται να παρατηρηθεί:

- Αύξηση της επιφανειακής απορροής κατά 15% και μείωση της ικανότητας κατείσδυσης στους τομείς των πυροπλήκτων περιοχών, επηρεάζοντας όμως το σύνολο σχεδόν των επιφανειακών νερών και σημαντικό μέρος του υπόγειου νερού, έξω και μακριά από την πυρόπληκτη περιοχή.
- Αρκετά διαδεδομένες κατολισθήσεις και γενικά αστοχίες γαιών σε οποιαδήποτε κλίμακα και ένταση. Η πυκνότητα και η συχνότητά τους χαρακτηρίζεται ως μεγάλη. Άμεσα προβλήματα αστοχιών απαντώνται σε έκταση 128 km<sup>2</sup> (δηλ. στο 14% της πυρόπληκτης περιοχής, με ποσοστό καταστροφής >70%). Η κατάσταση αυτή αναμένεται να επιδεινωθεί άμεσα. Η αύξηση της απορροής μπορεί να προκαλέσει σημαντικές πλημμύρες και καταστροφές στη κατάντη της καμένης περιοχής περιοχή, επειδή τα κύρια ρέματα αποστράγγισης αναπτύσσονται ως μονόκλινα σε μεγάλο μήκος και παρουσιάζουν μεγάλη μορφολογική κλίση στην κοίτη τους.
- Η μερική ή και ολική καταστροφή της υδρομάστευσης του μεγαλύτερου μέρους των πηγών (>30%) εξαιτίας της πυρκαγιάς, με έντονη επιφανειακή ρύπανση, προκαλεί μείωση της παροχής κάτω του 50% και ακαταλληλότητά του τουλάχιστον για ύδρευση ή και πότισμα ζώων.
- Αύξηση της διαβρωτικής ικανότητας του νερού, αύξηση της κατά βάθος διάβρωσης, μεταβολή της μορφής του υδρογραφικού δικτύου και σημαντική αύξηση της επικινδυνότητας για φαινόμενα εντατικής διάβρωσης, υψηλών στερεοπαροχών και πλημμυρών- λασπορροών. Η συνολική αύξηση της στερεοπαροχής θα επηρεάσει σημαντικά και τις κατάντη περιοχές. Τα υλικά της διάβρωσης, είναι σίγουρο ότι θα αποτεθούν στους τομείς μικρών μορφολογικών κλίσεων, μειώνοντας τον όγκο των ενεργών κοιτών των μεγάλης τάξεως υδρορεμάτων. Αυτό θα έχει σαν αποτέλεσμα την αύξηση των πλημμυρικών φαινομένων κοντά στους τομείς μικρών μορφολογικών κλίσεων επηρεάζοντας τις αρδευόμενες και καλλιεργούμενες εκτάσεις.
- Ο συνολικός συντελεστής κατείσδυσης στις πυρόπληκτες περιοχές αναμένεται να μειωθεί, μειώνοντας ταυτόχρονα και τις παροχές των πηγών που εκφορτίζουν.
- Σημαντικές μεταβολές στα φυσικά και χημικά χαρακτηριστικά των επιφανειακών νερών λόγω μεταφοράς σημαντικών ποσοτήτων υπολειμμάτων της καύσης σε περιοχές κατάντη. Είναι σίγουρο ότι αναμένονται σημαντικές αλλαγές στη θολότητα, στο σύνολο των διαλυμένων και αιωρούμενων στερεών, στην οσμή και στο χρώμα. Μεταβολές αναμένονται και στα χημικά χαρακτηριστικά του νερού, κυρίως σε ότι αφορά τη συγκέντρωση κύριων ιόντων (Ca, K, Mg, Na και SO<sub>4</sub>) και μετάλλων, ενώ αναμένονται και αυξημένες ποσότητες διοξινών από την καύση χώρων ανεξέλεγκτης διάθεσης αποβλήτων.
- Σημαντικές μεταβολές των φυσικών και χημικών χαρακτηριστικών των υπόγειων νερών, παρόμοιες με τις αντίστοιχες των επιφανειακών, με μικρότερες όμως τιμές εξαιτίας των μηχανισμών «απορρύπανσης» από τα πετρώματα.

## Προτάσεις Παρεμβάσεων-Έργων

Με βάση τα παραπάνω, στη συνέχεια γίνεται παράθεση των απαραίτητων παρεμβάσεων και νέων έργων, για την αντιμετώπιση συγκεκριμένων επιπτώσεων προκειμένου να είναι δυνατή η βιώσιμη ανάπτυξη του φυτικού και ζωικού κεφαλαίου που καταστράφηκε με τις πυρκαγιές.

### ***Για την αντιμετώπιση της υποβάθμισης ποιότητας νερού για κτηνοτροφική χρήση (πότισμα ζώων).***

Το νερό που χρησιμοποιείται για πότισμα των ζώων, ήταν κυρίως νερό πηγών που σήμερα κρίνονται ακατάλληλα για το πότισμα των ζώων. Η υφιστάμενη κατάσταση προσδιορίζεται από την υποβάθμιση της ποιότητας των υδάτων, χωρίς εξαιρέσεις (στο 100%) και η κατάσταση προβλέπεται να επιδεινωθεί.. Προτείνεται:

- *Προμήθεια αποθήκης νερού*, σε όγκο αναλόγου με τις ανάγκες του αριθμού των ζώων (2 L/ημ.) και τη δυσκολία μεταφοράς νερού. Ο χρόνος ανάγκης προμήθειας νερού υπολογίζεται σε 6 μήνες. Το κόστος πρέπει να προϋπολογιστεί ανάλογα με το πλήθος των ζώων στις πυρόπληκτες περιοχές. Συνολικά εκτιμάται για τους 6 μήνες σε 17.700 m<sup>3</sup> πόσιμου νερού, ήτοι κατ' εκτίμηση 349.000 €.

### ***Για την αντιμετώπιση της μείωσης και υποβάθμισης νερού για λοιπές κτηνοτροφικές χρήσεις.***

Εξαιτίας της αισθητής μείωσης της παροχής των πηγών- μέχρι και 40%- κοντά στα μαντριά και της καταστροφής υδρομαστεύσεων στους βοσκοτόπους, το νερό που χρησιμοποιείται για την καθαριότητα και λοιπές χρήσεις στη κτηνοτροφία παρουσιάζει δυσκολία αντικατάστασης. Γι' αυτό απαιτείται αναπλήρωση του νερού αυτού, όπως και η κάλυψη του συνόλου των αναγκών της κτηνοτροφίας (Ανάγκες νερού αιγοπροβάτων: 15 L/ζώο την ημέρα). Είναι λοιπόν απαραίτητο να γίνουν:

- *Έργα αποκατάστασης 150 υδρομαστεύσεων πηγών* στην ορεινή και ημιορεινή περιοχή, με κόστος μονάδας 50.000€, ήτοι συνολικό κόστος 7.500.000 €.
- *Κατασκευή 52 συνολικά μικρών φραγμάτων συγκράτησης νερού* σε ρέματα, υδατοχωρητικότητας τουλάχιστον 1500 m<sup>3</sup>, τα οποία θα κατανεμηθούν ανάλογα με τις ανάγκες στην ορεινή και ημιορεινή περιοχή, με κόστος μονάδας 60.000€, ήτοι συνολικό κόστος 3.720.000€.

### ***Για την αντιμετώπιση ολισθήσεων γαιών βοσκοτόπων και κτηνοτροφικών μονάδων***

που χρήζουν άμεσης αντιμετώπισης, αφού αναμένεται να αυξηθούν οι κίνδυνοι εξαιτίας της εντατικής αποψίλωσης της περιοχής από την πυρκαγιά αλλά και για την αποκατάσταση από παρόμοια φαινόμενα στα ανάντη των πηγών που θα υδρομαστευτούν, αλλά και στις περιοχές των προτεινόμενων νέων έργων, χρειάζονται:

- *Έργα διαμόρφωσης των πρανών, έργα προστασίας πρανών και ρεμάτων και έργα αποστράγγισης.* Ο αριθμός των έργων<sup>1</sup> αυτών αφορά την εξυγίανση και την

<sup>1</sup> Το 30% των προτεινόμενων έργων θα πρέπει να ολοκληρωθεί άμεσα, ενώ το υπόλοιπό 70% πρέπει να ολοκληρωθεί στη φάση της ανασυγκρότησης.

υποστήριξη έκτασης 81,4 km<sup>2</sup>. Το κόστος των έργων εκτιμάται σε τιμή μονάδας σε 120€/στρ., και συνολικά 9.768.000 €.

***Για την αντιμετώπιση έλλειψης νερού ύδρευσης σε μικρά ορεινά χωριά***

όπου η ύδρευση είναι αδύνατη εξαιτίας της μειωμένης παροχής των πηγών και της κακής ποιότητας του νερού εξαιτίας των πυρκαγιών, προτείνεται άμεσα:

- *Παροχή πόσιμου νερού στα μικρά ορεινά χωριά με μεταφορά και αποθήκευση στις δεξαμενές τους, αφού πρώτα καθαριστούν. Το κόστος, συνολικά για το νομό και για τους επόμενους 6 μήνες, ανέρχεται σε 610.000€.*

***Για την αντιμετώπιση της μείωσης της παροχής νερού αρδεύσεως, επιβάλλονται<sup>2</sup>:***

- *Αποκατάσταση 140 υδρομαστευτικών έργων πηγών στις περιοχές με υψόμετρο > 200m, με κόστος μονάδας 50.000€, ήτοι συνολικό κόστος 7.000.000€.*
- *Διάνοιξη 58 γεωτρήσεων (μέσο βάθος διάτρησης 200 m) σε υψόμετρα <300m, (κόστους 40.000€/γεώτρ.), συνολικού κόστους 2.320.000 €.*
- *Κατασκευή 98 χαμηλών φραγμάτων συγκράτησης νερού (χωρητικότητας τουλάχιστον 1500m<sup>3</sup>) στην ορεινή και ημιορεινή περιοχή, τα οποία θα κατανεμηθούν ανάλογα με τις ανάγκες. Κόστος μονάδας 60.000€, ήτοι συνολικό κόστος 5.880.000€.*

***Για την αντιμετώπιση ολισθήσεων της γεωργικής γης, προτείνονται:***

- *Έργα διαμόρφωσης και υποστήριξης πρανών και ρεμάτων και έργα καλής αποστράγγισης. Ο αριθμός των έργων<sup>3</sup> αυτών αφορά εξυγίανση και υποστήριξη έκτασης 146,64 km<sup>2</sup>, ήτοι το 20% στο σύνολο της πυρόπληκτης περιοχής (914 km<sup>2</sup>). Το κόστος εκτιμάται σε τιμή μονάδας 120€/στρ., και συνολικά 17.597.000€.*

***Για την αντιμετώπιση εμφάνισης μεγάλων κατολισθήσεων, προτείνονται:***

- *Έργα<sup>4</sup> (μελέτη και κατασκευή) για 89 θέσεις κατολισθήσεων στο σύνολο της πυρόπληκτης περιοχής (914 km<sup>2</sup>). Το κόστος εκτιμάται σε τιμή μονάδας 150.000€, ήτοι συνολικά 13.350.000€.*

Το συνολικό κόστος των προτεινόμενων παρεμβάσεων – έργων ανέρχεται σε **68.094.000€**.

---

<sup>2</sup> Όπως προηγούμενη υποσημείωση.

<sup>3</sup> Όπως προηγούμενη υποσημείωση

<sup>4</sup> Όπως προηγούμενη υποσημείωση.



### **ΔΡΑΣΗ 3: Αποκατάσταση και Προστασία Δασών**

Τα θερμόβια κωνοφόρα αποτελούνται από φυσικά πευκοδάση και από αναδασώσεις, που κατά κύριο λόγο φύονται σε χαμηλά υψόμετρα (από την επιφάνεια της θάλασσας έως 800 μ.). Τα ψυχρόβια κωνοφόρα αποτελούνται από παραγωγικά φυσικά δάση μαύρης πεύκης και ελάτης κατά κύριο λόγο και από αναδασώσεις. Τα δάση αυτά φύονται σε μεγαλύτερο υψόμετρο από τα θερμόβια κωνοφόρα (από 800 έως 1.500 μ. υψόμετρο). Τα δάση των φυλλοβόλων πλατυφύλλων αποτελούνται από πλατύφυλλα φυλλοβόλα είδη, όπως καστανιάς, δρυός και πλατάνια. Τα δάση αυτά είναι φυσικά δάση κατά κύριο λόγο και μόνο κατά θέσεις είχαν γίνει συμπληρωματικές αναδασώσεις, και καλύπτουν σημαντικές εκτάσεις των πυροπλήκτων περιοχών. Οι βοσκόμενες δασικές εκτάσεις ανήκουν στην κατηγορία του λιβαδικού τύπου των θαμνολίβαδων αειφύλλων πλατυφύλλων ειδών. Τα τελευταία έχουν προέλθει από επαναλαμβανόμενες πυρκαγιές ή υπερβόσκηση και αποτελούν τον κύριο λιβαδικό τύπο των καμένων δασικών εκτάσεων για απευθείας βόσκηση των αγροτικών ζώων.

Τα αειφύλλα πλατύφυλλα έχουν προσαρμοσθεί σε επαναλαμβανόμενες πυρκαγιές και αναβλαστάνουν σε γρήγορο χρονικό διάστημα μετά την πυρκαγιά, ώστε σε δύο έως πέντε έτη μετά από αυτή να μπορούν να βοσκηθούν. Όμως, αυτό εξαρτάται από την περιοχή, το κλίμα, το έδαφος και το τοπογραφικό ανάγλυφο.

Όσον αφορά τα θερμόβια δάση κωνοφόρων (χαλεπίου πεύκης και κουκουναριάς) το μεγαλύτερο ποσοστό κάηκε στο νομό Ηλείας και αποτελούσε το 61.6% της συνολικής έκτασης της παραπάνω κατηγορίας (35.080.000 στρ.) και στους επτά πυρόπληκτους νομούς. Επίσης, η Ηλεία, όπως και η Αρκαδία, αποτελεί ένα από τους νομούς στους οποίους κάηκαν οι μεγαλύτερες εκτάσεις από τα δάση φυλλοβόλων πλατυφύλλων.

Στις άμεσες ενέργειες σε Δάση και Δασικές Εκτάσεις περιλαμβάνονται:

- η κατασκευή αντιδιαβρωτικών έργων (κλαδοπλέγματα, κορμοδέματα, κορμοπλέγματα) μετά την εφαρμογή υλοτομικών εργασιών και σύμφωνα με μελέτες που πρέπει να συντάσσονται άμεσα και με πρόβλεψη των λεπτομερειών για την κατασκευή των έργων και κατά περίπτωση των ενδεδειγμένων παρεμβάσεων,
- η σύνταξη μελετών προσωρινών αντιπλημμυρικών έργων (ξύλινα φράγματα στις δευτερεύουσες κοίτες των χειμάρρων και άμεση κατασκευή των παραπάνω έργων με τη διαδικασία του κατεπείγοντος),
- η σύνταξη μελετών μονίμων αντιπλημμυρικών έργων (σκυρόδμητα ή λιθόδμητα φράγματα) και στη συνέχεια η κατασκευή των παραπάνω προβλεπομένων έργων. Ορισμένες πρόσθετες παρεμβάσεις αφορούν την προστασία της φυσικής αναγέννησης, τη σύνταξη μελετών αναδασωτικών έργων, ιδιαίτερα για περιοχές υποβαθμισμένες, κοντά σε οικισμούς και υλοποίηση των προβλεπομένων από τις παραπάνω μελέτες έργων.

Οι παρεμβάσεις για τα δάση και τις δασικές εκτάσεις εμπερικλείουν τα παρακάτω μέτρα.

- οριοθέτηση που έχει σχέση με την προστασία των καμένων φυσικών εκτάσεων από καταπατήσεις (Κτηματολόγιο-Δασολόγιο),
- μελέτη και οργάνωση της αντιπυρικής προστασίας κατά νομό,
- προστασία της φυσικής αναγέννησης από τη βόσκηση ανάλογα με το είδος της δασικής βλάστησης και των ζώων που βόσκουν (κυρίως των αιγών),

- αναδασώσεις σε συνδυασμό με τους παράγοντες κάθε φορά που πρέπει να ληφθούν υπόψη (δασικό είδος υπό αναδάσωση, φυτευτικό υλικό κ.λ.π.)
- έρευνα του ρυθμού αποκατάστασης των διαφόρων δασικών καμένων οικοσυστημάτων, με περιοδικές καταγραφές (monitoring).

Ενδείκνυται επίσης διαφορετική προσέγγιση στη διαχείριση των καμένων βοσκότοπων των πυροπλήκτων περιοχών και στη διαχείριση των ακαύτων βοσκοτόπων.

Στη διαχείριση των καμένων βοσκότοπων των πυροπλήκτων περιοχών ιδιαίτερη μέριμνα πρέπει να καταβληθεί σχετικά με τη λήψη μέτρων για απαγόρευση της βόσκησης για όσο χρονικό διάστημα κρίνεται αναγκαίο. Επίσης, απαιτείται η καθιέρωση συστήματος βόσκησης στα καμένα λιβάδια, όταν αρθούν οι απαγορευτικές διατάξεις, καθώς και λήψη μέτρων σχετικά με τη βελτίωση των καμένων λιβαδιών με σπορά ή φύτευση λιβαδικών φυτών και λίπανση.

Στη περίπτωση των ακαύτων βοσκοτόπων, η διαχείριση των διασωθέντων λιβαδιών θα πρέπει να στηρίζεται σε συστήματα βόσκησης με την εφαρμογή ενδεδειγμένης βοσκοφόρτωσης που δεν θα πρέπει να ξεπερνά το ένα μικρό μηρυκαστικό (πρόβατο-αίγα) ανά στρέμμα και μήνα. Επίσης απαιτείται η βελτίωση των λιβαδιών αυτών με αύξηση της βοσκοϊκανότητάς τους και την παραγωγή βοσκήσιμης ύλης υψηλής ποιότητας.

Παράλληλα η πολιτεία θα πρέπει να λάβει και μέτρα για τους κτηνοτρόφους προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα διατροφής των ζώων από την απαγόρευση βόσκησης στους καμένους βοσκοτόπους, όπως η επιδότηση ή δωρεάν χορήγηση χονδροειδών ζωοτροφών και άλλων συμπληρωμάτων και η ενθάρρυνση μείωσης του ζωικού κεφαλαίου κάνοντας χρήση επιδοτήσεων ή προσφέροντας εναλλακτικές εργασιακές ευκαιρίες. Μέτρα επίσης θα πρέπει να ληφθούν και από πλευράς των ιδίων των κτηνοτρόφων για την εύρεση εναλλακτικών πηγών διατροφής των ζώων τους μέσα από την εγκατάσταση λειμώνων με ετήσια κτηνοτροφικά φυτά σε ιδιόκτητους αγρούς ή και αξιοποίηση όλων των πιθανών υλικών φυτικής προέλευσης που μπορεί να προκύψουν ως αποτέλεσμα άλλων αγροτικών και δασικών δραστηριοτήτων (κλάδεμα καρποφόρων δένδρων, κοπή και αραίωση πυκνών θαμνώνων πουρναριού ή φυλλοβόλων δρυών).

Στον προϋπολογισμό κόστους ύψους **125.450.000 €** περιλαμβάνονται έργα δασικής οδοποιίας, αντιπυρικών ζωνών και καθαρισμού, αναδασώσεων και αποκαταστάσεων-βελτίωσης βοσκοτόπων. Οι υπόλοιπες κατηγορίες έργων που ενδείκνυται για την ανόρθωση και αποκατάσταση δασών και δασικών εκτάσεων (δαπάνες κλαδοπλεγμάτων και κορμοδεμάτων), προβλέπονται σε επί μέρους τμήματα της συνολικής μελέτης που υποβάλλεται για τις πυρόπληκτες περιοχές από το Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, αλλά η υλοποίηση αυτών των έργων θα πραγματοποιηθεί αποκλειστικά από τους υπεύθυνους του δασικού τομέα.

## **ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ: Παραγωγικό Σύστημα**

### **ΔΡΑΣΗ 1: Αποκατάσταση ζημιών ελαιοκαλλιέργειας**

Ο βαθμός ζημιάς των ελαιοδένδρων αλλά και το ποσοστό καταστροφής στις πληγείσες εκτάσεις χαρακτηρίζονται από σημαντική παραλλακτικότητα μεταξύ περιοχών και πυρκαγιών ως αποτέλεσμα ενός φαινομένου πολυσύνθετης αλληλεπίδρασης και συνέργιας μιας πληθώρας παραγόντων που καθιστά και την εκτίμηση της ζημιάς ιδιαίτερα απαιτητική διαδικασία σε εργασία, χρόνο και πάνω από όλα σε εμπειρία και γνώση σε θέματα φυσιολογίας του ελαιόδενδρου και ανταπόκρισης σε τέτοιες μορφής συνθήκες καταπόνησης.

Για την ακριβή εκτίμηση του βαθμού ζημιάς θα πρέπει να περιμένουμε μέχρι την Άνοιξη για να διαπιστωθεί αν η αναβλάστηση που εμφανίζεται είναι παροδική ή όχι. Στην παρούσα μελέτη επιχειρήθηκε μια προκαταρκτική εκτίμηση του ποσοστού και του βαθμού ζημιάς των ελαιώνων και μια προεκτίμηση του κόστους για την υλοποίηση του προγράμματος ανασυγκρότησης και αποκατάστασης των ζημιωθέντων αγροτεμαχίων.

Σύμφωνα με τις δηλώσεις στον Ε.Λ.Γ.Α., η έκταση των ελαιώνων που επλήγησαν ανέρχεται σε 243.718 στρ., (ή το 9,4% της έκτασης των ελαιώνων των νομών και το 19,3% των ελαιώνων των πυροπλήκτων περιοχών). Με βάση την οπτική παρατήρηση των καμένων ελαιοδένδρων και την εμπειρία των εκτιμητών καθορίστηκαν τρία επίπεδα για το χαρακτηρισμό του βαθμού ζημιάς:

- **Ελαφρές ζημιές:** Ελαιόδεντρα με εμφανή σημεία και πράσινης κόμης χωρίς την καταστροφή των βραχιόνων και του κορμού,
- **Μέτριου βαθμού ζημιές:** Ελαιόδεντρα με καθολικό κάψιμο της κόμης και εγκαύματα στο κάμβιο, στο ξύλο, στους βραχίονες και στον κορμό μικρότερο του 25%,
- **Σοβαρές ζημιές:** Ελαιόδεντρα με καθολικό κάψιμο της κόμης και των σκελετικών μερών (βραχίονες και κορμός) μεγαλύτερο του 25%.

Ως ελαιώνες με ελαφρές ζημιές χαρακτηρίστηκε το 16,1% της συνολικής έκτασης των πληγέντων ελαιώνων, όπου η κατάσταση μπορεί να διορθωθεί με ένα μέτριο κλάδεμα της κόμης, ενώ με μέτριου βαθμού ζημιές χαρακτηρίστηκε το 20,3%, όπου η κατάσταση μπορεί να αναστραφεί με κλάδεμα ανανέωσης στους βραχίονες ή στον κορμό. Τέλος, με σοβαρές ζημιές χαρακτηρίζεται το 63,6% των πληγέντων ελαιώνων, στους οποίους είναι απαραίτητη είτε η αναγέννηση με καρατόμηση στο ύψος του λαιμού και εμβολιασμό (για τα εμβολιασμένα σε αγριελιές), (το 57,9% των πληγέντων ελαιώνων), είτε η αντικατάσταση των δέντρων με επαναφύτευση όπου η επαναφύτευση θα πρέπει να γίνεται με τις ποικιλίες της περιοχής (π.χ. Κορωνέϊκη, Κουτσουρελιά, Μαστοειδής κλπ.), (5,7% των πληγέντων ελαιώνων).

Ο συνολικός προϋπολογισμός για την αποκατάσταση του φυτικού κεφαλαίου των ελαιοδένδρων και το συνολικό κόστος των ενισχύσεων για την απώλεια παραγωγής υπολογίζεται σε **122.943.232€**.

Πέραν όμως του προγράμματος ανασυγκρότησης και αποκατάστασης των ζημιωθέντων ελαιώνων, επιβάλλεται η περαιτέρω ανάπτυξη της ελαιοκαλλιέργειας στις πληγείσες περιοχές με την εκπόνηση και την υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου σχεδίου που θα βασίζεται στις εξελίξεις στο διεθνές περιβάλλον της πρωτογενούς παραγωγής, στην προώθηση και εμπορία ελαιοκομικών προϊόντων και στις σύγχρονες καλλιεργητικές τεχνικές για παραγωγή ποιοτικών προϊόντων με μειωμένο κόστος παραγωγής.

## ΔΡΑΣΗ 2: Αποκατάσταση ζημιών αμπελουργίας

Οι συνολικά καλλιεργούμενες με την άμπελο εκτάσεις ανέρχονται σε 434.094,2 στρ.. Από τις παραπάνω εκτάσεις αμπελώνων ζημιές υπέστησαν 21.049,1 στρ. (4,8%).

**Ζημιά τύπου Α.** Το ποσοστό της κατηγορίας αυτής με ελαφρές διαφοροποιήσεις από νομό σε νομό ανέρχεται 20% ± 5% των αμπελώνων που πλήγηκαν από τις πυρκαγιές θα πρέπει να αναμπελωθεί ολικά ή μερικά.

Προϋποθέσεις μιας ορθής και ολοκληρωμένης αναμπέλωσης είναι α) η χρησιμοποίηση ταυτοποιημένου, γνήσιου και υγιούς πολλαπλασιαστικού υλικού β) η επιλογή των πλέον επιθυμητών κλώνων μεταξύ των συνιστωμένων και επιτρεπομένων για κάθε αμπελουργικό διαμέρισμα και νομό ελληνικών ποικιλιών αμπέλου και γ) η εφαρμογή των νέων συστημάτων μόρφωσης των πρέμων και δομής των αμπελώνων (όπου αυτό είναι εφικτό)

- Αμπελώνες που υπέστησαν με ανομοιόμορφο τρόπο και σε μεγάλο ποσοστό του συνολικού αριθμού των πρέμων (άνω του 40%), ζημιές στο υπέργειο τμήμα των πρέμων (κορμός, βραχίονες, παραγωγικές μονάδες) και στους οποίους η όποια αναβλάστηση δεν αρκεί για την αποκατάσταση ενός παραγωγικού αμπελώνα. Στις περιπτώσεις αυτές επιβάλλεται αναμπέλωση των αμπελώνων.
- Αμπελώνες που υπέστησαν ομοιόμορφη καταστροφή των πρέμων σε διαδοχικές σειρές και ελαφρές ζημιές στα υπόλοιπα πρέμνα. Στις περιπτώσεις αυτές επιβάλλεται η αναμπέλωση των σειρών που καταστράφηκαν και η διαχείριση των υπολοίπων πρέμων ανάλογα με το βαθμό ζημιάς (αναβλάστηση μετά από κορμοτόμηση ή από βραχίονες ή από παραγωγικές μονάδες). Επιβάλλεται η παρακολούθηση και πιθανόν η επανεκτίμηση των ζημιών και της μεθοδολογίας αποκατάστασης ενωρίς την άνοιξη 2008.

**Ζημιά τύπου Β.** Το ποσοστό της κατηγορίας αυτής ανέρχεται περίπου σε 55% ± 5% των αμπελώνων που θα αναδιαμορφωθούν με κορμοτόμηση χαμηλά στο κορμό ή στο «σταύρωμα» ή ακόμη και στους βραχίονες.

- Αμπελώνες στους οποίους τα πρέμνα υπέστησαν διαφόρου βαθμού ζημιάς (βραχιόνων ή /και του κορμού πάνω από το σημείο του εμβολιασμού ή λίγο πάνω από το έδαφος προκειμένου περί αυτόρριζων πρέμων). Στις περιπτώσεις αυτές η διαχείριση του αμπελώνα αναφέρεται κατά κανόνα στην κορμοτόμηση (σε σημείο πάνω από εκείνο που θα βλαστήσουν οι οφθαλμοί παλαιού ξύλου) και στην μόρφωση των πρέμων εξαρχής.

**Ζημιά τύπου Γ.** Το ποσοστό της κατηγορίας αυτής ανέρχεται στο 20% ± 5%, ίσως και περισσότερο των αμπελώνων.

- Αμπελώνες που υπέστησαν βλάβη διαφόρου βαθμού στις παραγωγικές μονάδες και τους βραχίονες. Η διαχείριση των πρέμων κατά το χειμωνιάτικο κλάδεμα καρποφορίας αφορά την ανανέωση βραχιόνων με την επισήμανση ότι απαιτείται παρακολούθηση της κατάστασης των λανθανόντων οφθαλμών για πιθανές επιπτώσεις των υψηλών θερμοκρασιών και της παρατεταμένης ξηρασίας στις φυσιολογικές και παραγωγικές ιδιότητες.

Το συνολικό κόστος για την αποκατάσταση όλων των μορφών ζημιάς που υπέστησαν οι αμπελώνες, μέχρις ότου επανέλθουν στην πλήρη παραγωγική τους κατάσταση, ήτοι κόστος εγκατάστασης νέων αμπελώνων, κόστος αναμόρφωσης αμπελώνων και κόστος απωλειών

παραγωγής για 4 χρόνια από την έναρξη του ολοκληρωμένου προγράμματος αναμπέλωσης ανέρχεται σε **53.642.646€**.

### **ΔΡΑΣΗ 3: Αποκατάσταση ζημιών λοιπών δενδρώδων καλλιεργειών**

Το σύνολο των ζημιωθεισών εκτάσεων ανέρχεται στα 13.581,66 στρ. περίπου. Τα δύο κύρια είδη δένδρων που επλήγησαν με βάση την έκτασή τους ήταν: (α) τα ακρόδρυα (58,2% της συνολικά πληγείσας έκτασης) και (β) οι συκιές (17,6% της συνολικά πληγείσας έκτασης). Ο συνολικός αριθμός δέντρων με ζημιά στις λοιπές δενδρώδεις καλλιέργειες εκτιμάται στα 272.669 δέντρα. Με βάση τον αριθμό των πληγέντων δέντρων, τα ακρόδρυα επλήγησαν σε ποσοστό 37,3% και οι συκιές σε ποσοστό 30%. Από τα ακρόδρυα το 69,8% είχε ολόκληρο το υπέργειο μέρος του δένδρου καμένο (μεγάλες ζημιές), το 21,6% παρουσίαζε σημαντικό μέρος της κόμης καμένο (μετρίου βαθμού ζημιές) και το 8,6% εμφάνιζε μικρό ποσοστό ζημιάς (μικρού βαθμού ζημιές). Για τις συκιές η αντίστοιχη κατανομή κατά κατηγορία ζημιάς ήταν 10 %, 21,4 % και 68,6%.

Οι προτάσεις για την αντιμετώπιση των ζημιών διαμορφώνονται ανάλογα με το επίπεδο της ζημιάς που προκλήθηκε και εξειδικεύονται κυρίως σε προτάσεις ανασυγκρότησης των ζημιωθέντων δενδρώνων και σε προτάσεις ανασύστασης δενδρώνων με επαναφύτευση.

Στην περίπτωση της ανασυγκρότησης των ζημιωθέντων δενδρώνων εμπίπτει μια σειρά περιπτώσεων, όπως: (α) η περίπτωση των δένδρων που δεν έχουν καταστραφεί ολοσχερώς (περιπτώσεις Α και Β), κατά την οποία συνιστάται κλάδευμα, εκτιμώντας κατά περίπτωση το χρόνο εφαρμογής του και τον τρόπο κλαδέματος, (β) η διαχείριση των δέντρων που έχουν καταστραφεί ολοσχερώς (περίπτωση Γ) ανάλογα με την εξειδίκευση κάθε περίπτωσης. Στην περίπτωση καμένου κορμού συνιστάται καρατόμηση κοντά στο έδαφος ή εναλλακτικά επαναφύτευση μεταξύ των γραμμών των δένδρων. (γ) η αντιμετώπιση ειδικών περιπτώσεων, όπως είναι η περίπτωση των δέντρων νεαρής ηλικίας (<3 ετών), των δέντρων μεγάλης ηλικίας (γέρικα δέντρα), των δέντρων που δύσκολα ανανεώνονται από τους βραχίονες (π.χ. κερασιά) ή και δέντρων που εμφανίζουν δυσκολίες εμβολιασμού (π.χ. καρυδιά), ενώ ιδιαίτερη φροντίδα πρέπει να ληφθεί υπόψη στην περίπτωση των τομών κλαδέματος, (δ) η μέριμνα για τη λίπανση των δέντρων που θα πρέπει να γίνει προς το τέλος χειμώνα-αρχές άνοιξης και πάντοτε ανάλογα με το μέγεθος των ζημιών και (ε) οι προφυλάξεις που πρέπει να ληφθούν υπόψη σχετικά με την κατεργασία του εδάφους. Οι παραγωγοί δεν πρέπει να εφαρμόσουν οργώματα ή άλλης μορφής κατεργασίας εδάφους μέχρι τα μέσα-τέλη χειμώνα οπότε θα έχει αναπτυχθεί ετήσια βλάστηση.

Η επαναφύτευση (εγκατάσταση νέων δέντρων) στο ίδιο κτήμα προϋποθέτει τη θεώρηση μιας σειράς παραμέτρων που αφορούν την εγκατάσταση ενός σύγχρονου οπωρώνα (τοπικές εδαφοκλιματικές συνθήκες, ιστορικό καλλιέργειας κ.λ.π.), προβλήματα σχετικά με την επαναφύτευση του ίδιου είδους (αξιοποίηση κατάλληλων υποκειμένων), θέματα σχετικά με την εκρίζωση των δέντρων, το χρόνο εκρίζωσης – επαναφύτευσης και πλευρές της ειδικής φροντίδας που θα πρέπει να καταβληθεί στην περίπτωση των φυλλοβόλων, των αιθαλών δέντρων και της συκιάς. Ακόμη, ιδιαίτερη μέριμνα πρέπει να καταβληθεί για τη μελέτη μιας σειράς παραγόντων πριν την επαναφύτευση που έχουν σχέση κυρίως με το κλίμα (θερμοκρασία, ύψος βροχοπτώσεων κ.λ.π.), το έδαφος (βάθος εδάφους, κλίση και προσανατολισμός κ.λ.π.) αλλά και άλλες παραμέτρους της επαναφύτευσης (υψόμετρο, επιλογή ποικιλίας, επιλογή υποκειμένου κ.λ.π.).

Η περίπτωση ανάπτυξης βιολογικών καλλιεργειών στις πυρόπληκτες περιοχές χρήζει μελέτης, ιδιαίτερα δε για την περίπτωση των ορεινών περιοχών, όπου κυριαρχεί η καλλιέργεια της καρυδιάς και της καστανιάς. Η υιοθέτηση του βιολογικού τρόπου

καλλιέργειάς τους στις περιοχές αυτές μπορεί να αποβεί πολλαπλά ωφέλιμη (αύξηση εισοδημάτων, προώθηση αειφορίας και δυνατότητες συνδυασμού με αγροτουριστικές δραστηριότητες).

Τέλος, σημειώνεται ότι στο συνολικό κόστος ανασύστασης των δενδρώνων δεν περιλαμβάνεται η ηρητημένη εσοδεία των δέντρων παρά μόνο η ανασύσταση του φυτικού κεφαλαίου. Αναλυτικότερα το κόστος κατά είδος δέντρου και κατηγορία ζημιάς εμφανίζεται στο σχετικό παράρτημα για τις Λοιπές Δενδρώδεις Καλλιέργειες που περιλαμβάνεται στην ευρύτερη μελέτη που εκπονήθηκε για τη φυτική παραγωγή στους πυρόπληκτους νομούς.

#### **ΔΡΑΣΗ 4: Αποκατάσταση ζημιών στη μελισσοκομία**

Από τις πυρκαγιές κήκαν 13.563 μονώροφα μελίσσια και 7.108 διώροφα. Επίσης, 18.490 μελίσσια έχουν υποστεί ζημιά στο 20-80% του πληθυσμού και του γόνου τους. Τα μελίσσια που δεν υπέστησαν ζημιές είναι 117.698.

Με την καταστροφή της χλωρίδας οι δυνατότητες διατροφής των μελισσιών περιορίζονται, οπότε πρέπει να δοθεί τροφή (πρωτεϊνική και με υδατάνθρακες) στα ζημιωθέντα και εναπομείναντα μελίσσια μέχρι να μπορέσουν να συλλέξουν τροφή μόνα τους. Ειδικά την περίοδο αυτή, τα μελίσσια έχουν μεγάλη ανάγκη πρωτεϊνικής τροφής γιατί πρέπει να ανανεώσουν τον πληθυσμό τους και να μπορέσουν να ξεχειμωνιάσουν με καλές συνθήκες.

Εκτός από τις προτάσεις που έχουν ποσοτικοποιηθεί, προτείνονται επίσης, για την αποκατάσταση της μελισσοκομικής χλωρίδας:

1. *Σπορά μελισσοκομικών φυτών σε ιδιόκτητες επίπεδες εκτάσεις*, τα οποία θα προσφέρουν νωρίς την άνοιξη τροφή για τις μέλισσες (νέκταρ και γύρη) αλλά και σανό για τα άλλα ζώα. Τέτοια φυτά είναι: συγκαλλιέργεια βίκου και κριθαριού, κτηνοτροφικό μπιζέλι, κτηνοτροφικό κουκί και φακελωτή.
2. *Φύτευση μελισσοκομικών θάμνων και δένδρων*, τα οποία υπήρχαν στις καμένες περιοχές και δεν μπορούν να αναβλαστήσουν μόνα τους, όπως κουμαριά, κουτσουπιά, ερείκη, λαδανιά, κ.ά. Προτείνεται να φυτευθούν στα πρηνή των αγροτικών δρόμων.
3. *Δημιουργία μελισσοκομικών πάρκων όπου αυτό είναι δυνατόν*, δηλ. εκτάσεων με μελισσοκομικά φυτά και θέσεις τοποθέτησης μελισσιών, που μπορούν να δημιουργηθούν σε καμένες εκτάσεις ή σε υπάρχουσες κενές θέσεις.
4. *Κατασκευή ομβροδεξαμενών*, οι οποίες να είναι ανοιχτές σε μελισσοκομικά πάρκα ή αλλού.

Τέλος, το συνολικό κόστος για την αποκατάσταση των ζημιών στη μελισσοκομία του νομού εκτιμάται σε **4.359.613€**.

#### **ΔΡΑΣΗ 5: Αποκατάσταση ζημιών στην κτηνοτροφία**

Οι καταστροφές στην κτηνοτροφία ανέρχονται σύμφωνα με τις δηλώσεις στον Ε.Λ.Γ.Α. σε 24.410 κεφαλές αιγοπροβάτων, 472 κεφαλές βοοειδών, 318 κεφαλές μονόπλων, 1.475 στάβλους (συνολικής επιφάνειας 48.055 τ.μ.), 597 σταβλο-υπόστεγα (συνολικής επιφάνειας 21.132 τ.μ.), σε 58 αιγοπροβατοστάσια (συνολικής επιφάνειας 1.822 τ.μ.). Ακόμη με βάση στοιχεία υπηρεσιών των νομών υπάρχει απώλεια βοσκήσιμων εκτάσεων 946.500 στρεμμάτων.

Συνεπώς οι ανάγκες διατροφής των ζώων που πριν τις πυρκαγιές καλύπτονταν από την βοσκή, πρέπει πλέον να καλυφθούν από συμπυκνωμένες και χονδροειδείς ζωοτροφές, που

είναι αναγκαίο να διανεμηθούν στους κτηνοτρόφους. Εναλλακτική λύση από την χορήγηση χονδροειδών και συμπυκνωμένων ζωοτροφών θεωρείται η ξηρική καλλιέργεια χορτοδοτικών φυτών για παραγωγή χονδροειδών ζωοτροφών. Να σημειωθεί ότι 1,5 στρέμμα αρκεί να καλύψει το 60%-70% των ετήσιων αναγκών μιας παραγωγικής προβατίνας ή αίγας, δηλαδή τις ανάγκες που υπό φυσιολογικές συνθήκες κάλυπτε η βοσκή. Το κόστος εγκατάστασης της φυτείας ανέρχεται σε 50-60 €/ στρέμμα, που μπορεί να καλυφθεί από την πολιτεία, αλλά η ιδιοπαραγωγή ζωοτροφών θα συμβάλλει θετικά, μετά ένα εξάμηνο τουλάχιστον, στη μείωση των διανεμομένων ζωοτροφών. Βέβαια η εγκατάσταση ανάλογων φυτειών προϋποθέτει την εξεύρεση καλλιεργήσιμων εκτάσεων εκ μέρους των κτηνοτρόφων και για το λόγο αυτό το ποσό που προβλέπεται στον προϋπολογισμό για δαπάνες εγκατάστασης καλλιεργειών χορτοδοτικών φυτών, δεν είναι εξασφαλισμένο ότι θα δαπανηθούν (μη εγγυημένη δαπάνη). Ακόμη θα μπορούσε να ενεργοποιηθεί το πρόγραμμα μετεγκαταστάσεων κτηνοτροφικών μονάδων, ώστε να υποστηριχθούν όσες μονάδες επιθυμούν να μετακινηθούν σε περιοχές που διαθέτουν βοσκοτόπους σε περίσσεια (εφόσον υπάρχουν). Τα ζητήματα εξεύρεσης εδαφών για καλλιέργεια χορτοδοτικών φυτών ή εκτάσεων βοσκοτόπων σε περίσσεια δεν ήταν δυνατόν να μελετηθούν σε βάθος ώστε να υπάρχουν προτάσεις συγκεκριμένες και χωροθετημένες εξαιτίας της πολύ περιορισμένης διάρκειας της μελέτης και προτείνονται για το άμεσο μέλλον.

Όσον αφορά στην αντικατάσταση των απολεσθέντων αιγοπροβάτων, συστήνεται η εισαγωγή ζώων υψηλών αποδόσεων (προερχόμενα από τα καλύτερα ποίμνια της ίδιας περιοχής ή από άλλες περιοχές) και ειδικότερα ζώα φυλών Καραγκούνικης και Μυτιλήνης για τα πρόβατα και Σκοπέλου για τις αίγες. Οποσδήποτε πρέπει να αποφεύγεται η προμήθεια ζώων ξένων φυλών αιγοπροβάτων.

Οι σταβλικές εγκαταστάσεις των αιγοπροβάτων που επλήγησαν από τις πυρκαγιές ήταν κυρίως παλαιού τύπου μαντριά από πέτρα ή τσιμεντόλιθους, με στέγη από λαμαρίνα στερεωμένη σε ξύλινους δοκούς. Οι εγκαταστάσεις στην πλειονότητά τους βρίσκονται σε δασικές ημιορεινές ή και ορεινές περιοχές και ως εκ τούτου δεν διαθέτουν άδειες εγκατάστασης και λειτουργίας. Για καλύτερη οργάνωση και λειτουργία, τουλάχιστον σε κτηνοτροφικές μονάδες αιγοπροβάτων που το ποίμνιό τους είναι μεγαλύτερο των 100 ζώων, θα πρέπει να αναζητηθεί τρόπος αδειοδότησης, είτε με μετεγκατάστασή τους σε χώρους που να επιτρέπεται η βόσκηση, είτε με μακροχρόνια παραχώρηση ενδεδειγμένου χώρου σε χαρακτηρισμένες ως δασικές περιοχές.

Επίσης θα μπορούσε, και πρέπει, να διερευνηθεί η περίπτωση δημιουργίας κτηνοτροφικών πάρκων, μικρής σχετικά δυναμικότητας (10-15 κτηνοτρόφων με 100-200 αιγοπρόβατα έκαστος). Η διερεύνηση αυτή δεν θα μπορούσε να γίνει στα πλαίσια αυτής της μελέτης λόγω περιορισμένου χρόνου και προτείνεται για το άμεσο μέλλον.

Η ανακατασκευή των στάβλων και των λοιπών βοηθητικών χώρων θα πρέπει να γίνει ώστε να καλύπτουν τις σύγχρονες προδιαγραφές.

Τέλος προτείνεται σε κάθε Νομαρχία να συσταθεί γραφείο με το κατάλληλο στελεχικό δυναμικό, για έκδοση των σχετικών αδειών στο μικρότερο δυνατό χρονικό διάστημα που θα ζητηθούν με απλή αίτηση του κάθε ενδιαφερομένου κτηνοτρόφου.

Ο συνολικός προϋπολογισμός για την αποκατάσταση των ζημιών στην κτηνοτροφία ανέρχονται σε **92.794.49 €**.

## **ΔΡΑΣΗ 6: Βελτίωση των γεωργικών διαρθρώσεων (Σχέδια Βελτίωσης – Νέοι Γεωργοί)**

Για τις εκμεταλλεύσεις των πυροπλήκτων περιοχών που υπέστησαν ζημιές από τις πυρκαγιές και οι οποίες πραγματοποιούν *Σχέδιο Βελτίωσης*, το οποίο μέχρι και τον Αύγουστο του 2007 δεν είχε ολοκληρωθεί, πρέπει να προβλεφθεί μια εύλογη χρονική παράταση (πενταετία) για την ολοκλήρωση του επενδυτικού τους σχεδίου. Κρίνεται σκόπιμη η χορήγηση χαμηλότοκων δανείων για την ευχερέστερη εξασφάλιση της ίδιας συμμετοχής στα νέα Σχέδια Βελτίωσης των πυροπλήκτων περιοχών. Προτείνεται επίσης, η αύξηση του ποσοστού επιδότησης των Σχεδίων Βελτίωσης στις πυρόπληκτες περιοχές. Τέλος, πρέπει να αποφευχθεί η χρησιμοποίηση των Σχεδίων Βελτίωσης ως μέσου για την αποκατάσταση ζημιών από τις πυρκαγιές σε εκμεταλλεύσεις, των οποίων ο αρχηγός δεν θα πραγματοποιούσε Σχέδιο Βελτίωσης εάν δεν είχαν προκληθεί οι ζημιές αυτές.

Για τις εκμεταλλεύσεις των *Νέων Γεωργών* που βρίσκονται σε πυρόπληκτες περιοχές και υπέστησαν ζημιές από τις πυρκαγιές, πρέπει να προβλεφθεί μια εύλογη χρονική παράταση για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων των δικαιούχων. Η παράταση όμως αυτή πρέπει να δοθεί κατόπιν προσεκτικής εξέτασης όλων των δεδομένων και όχι αδιακρίτως, διότι το πρόβλημα της μη εκπλήρωσης των υποχρεώσεων των δικαιούχων μέσα στα προβλεπόμενα χρονικά όρια ήταν ήδη πολύ έντονο και εκτεταμένο και πριν τις πρόσφατες πυρκαγιές. Έτσι, το 75% των ενταγμένων στο πρόγραμμα στις πυρόπληκτες περιοχές και το 77% στο σύνολο του νομού παρουσιάζουν διάφορες εκκρεμότητες ως προς την εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους.

Στο πλαίσιο του μεσομακροπρόθεσμου αναπτυξιακού σχεδιασμού για τις πυρόπληκτες περιοχές του νομού, ιδιαίτερη σημασία έχει: α) Ο προσδιορισμός του πληθυσμού-στόχου για την εφαρμογή του κάθε μέτρου, δηλαδή τα πρόσωπα στα οποία κατά προτεραιότητα θα έπρεπε να στοχεύουν τα μέτρα, β) Το ακριβές ποσό που θα απαιτηθεί από δημόσιους πόρους – Εθνικούς και Κοινοτικούς – για τη χρηματοδοτική υποστήριξη των μέτρων στην προγραμματική περίοδο 2007-2013. Έτσι, γνωρίζοντας εκ των προτέρων τη δημόσια δαπάνη ανά δικαιούχο, το έργο του προγραμματισμού μπορεί να διευκολυνθεί σημαντικά, έχοντας ως δεδομένα κάθε φορά τους διαθέσιμους πόρους και το πραγματικό ενδιαφέρον που υπάρχει για ένταξη στα εν λόγω μέτρα.

### Πληθυσμός – Στόχος:

- *Σχέδια Βελτίωσης*: Οι κατά κύριο επάγγελμα αγρότες ηλικίας κάτω των 50 ετών, από τους οποίους έχουν αφαιρεθεί οι αγρότες με εγκεκριμένο ή εν δυνάμει επιλέξιμο Σχ.Β. την περίοδο 2000-2007. Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία, αυτοί ανέρχονται σε 29.300 περίπου άτομα στο σύνολο των νομών και 11.300 περίπου στις πυρόπληκτες περιοχές.
- *Νέοι Γεωργοί*: Τμήμα του πληθυσμού ηλικίας 15-39 ετών και των δύο φύλων. Ο πληθυσμός αυτός, σύμφωνα με την απογραφή πληθυσμού του 2001, για το σύνολο των νομών ανέρχεται σε 451.713 άτομα, από τα οποία τα 164.315 βρίσκονται στις πυρόπληκτες περιοχές.

Για τον ακριβέστερο προσδιορισμό του πληθυσμού-στόχου κάθε μέτρου απαιτείται περαιτέρω έρευνα για να διαπιστωθεί το πραγματικό ενδιαφέρον που υπάρχει για ένταξη στα εν λόγω μέτρα, τόσο στο σύνολο του νομού, όσο και στις πυρόπληκτες περιοχές του.



### Δημόσια Δαπάνη:

- *Σχέδια Βελτίωσης:* Η δημόσια δαπάνη για κάθε κτηνοτροφικό Σχέδια Βελτίωσης της περιόδου 2000-2007 είναι κατά μέσο όρο 64.928 € για το σύνολο των νομών και 59.027 € για τις πυρόπληκτες περιοχές. Η αντίστοιχη δημόσια δαπάνη για τα Σχέδια Βελτίωσης φυτικής παραγωγής διαμορφώθηκε στα 35.941 €.
- *Νέοι Γεωργοί:* Η δημόσια δαπάνη ανά δικαιούχο για την περίοδο 2000-2006 ανήλθε στα 15.800 € για το σύνολο των νομών και στα 15.955 € για τις πυρόπληκτες περιοχές.

**Πίνακας 1:** Προϋπολογισμός Σχέδια Βελτίωσης ανά δικαιούχο στις πυρόπληκτες περιοχές στο σύνολο του Νομού

	Πυρόπληκτες Περιοχές		Σύνολο Νομού	
	Επιλέξιμος Προϋπολογισμός ανά Δικαιούχο (€)	Δημόσια Δαπάνη ανά Δικαιούχο (€)	Επιλέξιμος Προϋπολογισμός ανά Δικαιούχο (€)	Δημόσια Δαπάνη ανά Δικαιούχο (€)
Κτηνοτροφικά Σχέδια Βελτίωσης (2000-2007)	119.323	59.027	128.808	64.928
Σχέδια Βελτίωσης Φυτικής Παραγωγής (2000-2006)			72.171	35.941
Πληθυσμός - Στόχος για τα Σχέδια Βελτίωσης (Αγρότες)	11.300		29.300	
Νέοι Γεωργοί (2000-2006)		15.955		15.800

## **ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ: Μεταποίηση και Υπηρεσίες**

### **ΔΡΑΣΗ 1: Αποκατάσταση ζημιών στη μεταποίηση**

Ο αριθμός των τυροκομείων ανέρχεται σε 110 και κανένα από αυτά δεν υπέστη κάποια άμεση απώλεια. Οι εκτιμώμενες έμμεσες απώλειες στα τυροκομεία των νομών ανέρχονται στα 3.801.350€, εξαιτίας της μείωσης της γαλακτοπαραγωγής κατά 38.013,5 τόνους αιγοπρόβειου γάλακτος και 1.180 τόνους αγελαδινού λόγω καταστροφής του ζωικού κεφαλαίου και μείωσης της βοσκήσιμης ύλης. Δεδομένου ότι αρκετά από τα τυροκομεία των πυροπλήκτων περιοχών έχουν ανακαινιστεί ή ανακατασκευαστεί σε μεγάλο ποσοστό με επιδότηση και δανειοδότηση, προτείνεται η οικονομική ενίσχυση τους λόγω των έμμεσων απωλειών εισοδήματος που υπέστησαν και προκειμένου να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις δανειακές υποχρεώσεις τους.

Στα 177 ελαιουργεία των νομών επίσης δεν κατεγράφη καμία άμεση απώλεια. Οι εκτιμώμενες έμμεσες απώλειες στα ελαιουργεία των νομών ανέρχονται στα 1.476.600 €. Λόγω των εμμέσων αυτών απωλειών προτείνεται η οικονομική ενίσχυση των ελαιουργείων των πληγεισών περιοχών προκειμένου να ανταποκριθούν στις δανειακές υποχρεώσεις τους. Παράλληλα με τις ενισχύσεις αυτές προτείνεται η προώθηση: α) της μετακίνησης των ενισχυομένων μονάδων εκτός πόλεων και οικισμών, β) του εκσυγχρονισμού των μονάδων με την εφαρμογή τεχνολογιών ψυχρής έκθλιψης και γ) της εφαρμογής από τις μονάδες που θα εκσυγχρονιστούν, συστήματος έκθλιψης δύο φάσεων.

Τέλος, αναφέρεται η απώλεια ενός οινοποιείου, η αποκατάσταση του οποίου θα στοιχίσει 1.100.000 €. Οι εκτιμώμενες έμμεσες απώλειες στα οινοποιεία των νομών ανέρχονται στα 820.000 €

Ο συνολικός προϋπολογισμός για την ενίσχυση της μεταποίησης στους νομούς ανέρχεται σε **7.197.950 €**.

### **ΔΡΑΣΗ 2. Αποκατάσταση ζημιών στον αγροτουρισμό**

Στους πυρόπληκτους νομούς έξι επενδύσεις έχουν υποστεί άμεση ζημία. Για την αποκατάσταση των επιπτώσεων απαιτείται να υλοποιηθεί επιπρόσθετη επένδυση ώστε να εξασφαλισθεί η βιωσιμότητα της λειτουργίας τους. Το συνολικό κόστος αυτών των επενδύσεων ανέρχεται σε **1.800.350 €**.

Επιπλέον των μέτρων οικονομικής ενίσχυσης των επενδύσεων που αναφέρονται, σημαντικές ενέργειες σχετικά με την ανασυγκρότηση του αγροτουρισμού στις πληγείσες περιοχές, οι οποίες πρέπει να αναληφθούν και να εμπίπτουν στο γενικότερο πλαίσιο της οικονομικής ανασυγκρότησης και διατήρησης του κοινωνικού ιστού των περιοχών είναι:

- Η φροντίδα για την όσον το δυνατόν συντομότερη αποκατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος.
- Η αποτροπή του ενδεχομένου φυγής ανθρώπινου δυναμικού από τις περιοχές.

Ειδικότερες ενέργειες - δράσεις που κρίνονται απαραίτητες για την υποστήριξη των επενδύσεων που λειτουργούν ήδη στην περιοχή ενώ συντελούν και στην περαιτέρω ανάπτυξη του αγροτουρισμού είναι:

- Άμεση προκήρυξη κύκλου επενδυτικών σχεδίων, με στόχευση των δράσεων σε επενδύσεις αποκατάστασης του τοπίου, αποκατάστασης /εξωραϊσμού δημόσιων χώρων, πλατειών των χωριών, δημιουργίας πολιτιστικών κέντρων για αναβίωση πολιτιστικών εκδηλώσεων, εκτέλεσης μικρών δημόσιων έργων κλπ τα οποία μπορούν να συμβάλουν στην τόνωση της τουριστικής κίνησης και στη συγκράτηση πληθυσμού στις περιοχές.
- Συγκρότηση ενός φορέα που θα αναλάβει το έργο της εκπόνησης στρατηγικού σχεδίου ανάπτυξης του αειφόρου τουρισμού στις πληγείσες περιοχές σε επίπεδο περιφέρειας ή και όλων των νομών. Ο σχεδιασμός αυτός θα πρέπει να προωθεί καινοτόμα σχέδια ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού, που θα βρίσκονται σε λειτουργική διασύνδεση με τις υποδομές τουρισμού στις μη πληγείσες γειτονικές περιοχές του κάθε νομού και θα επιδιώκουν την ποιοτική αναβάθμιση της γεωργοκτηνοτροφικής παραγωγής (προϊόντα ποιότητας κλπ). Στη βάση της συνεργασίας και διαβούλευσης των αναπτυξιακών φορέων των περιοχών, το σχέδιο θα πρέπει να συμπεριλάβει την αξιοποίηση πόρων έξω από τα όρια ενός νομού, σε μια προσπάθεια ενίσχυσης της συμπληρωματικότητας της συνεισφοράς των πόρων στη δημιουργία αγροτουριστικών προϊόντων.
- Αξιοποίηση των αναπτυξιακών μελετών που είχαν εκπονηθεί στις περιοχές παρεμβάσεων για την εφαρμογή των Ο.Π.Α.Α.Χ., των Π.Ε.Π. και της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας LEADER+, για τη συγκρότηση της εικόνας των τοπικών πόρων και εκπόνηση πρόσθετων μελετών αποτύπωσης της μετά την καταστροφή εικόνας των τοπικών πόρων για την καταγραφή των δυνατοτήτων αποκατάστασης και αναβάθμισής τους.
- Σχεδιασμός της διασύνδεσης του παράκτιου τουρισμού με εναλλακτικές μορφές τουρισμού στην ενδοχώρα των περιοχών, όπως με τη δημιουργία μονοπατιών τα οποία θα διασυνδέουν τη γεωργική παραγωγική φυσιογνωμία της περιοχής με τον τουρισμό. Γενικότερα προβλέπεται σχεδιασμός της διασύνδεσης τουριστικών προορισμών μεταξύ τους όσον αφορά την ευρύτερη περιοχή της Πελοποννήσου και της Στερεάς Ελλάδας (θεματικές διαδρομές, δημιουργία δικτύων αγροτουριστικών επιχειρήσεων, όπως επισκέψιμα αγροκτήματα, οικολογικές κατασκηνώσεις κ.ά.).
- Σχεδιασμός και υλοποίηση προγραμμάτων γυναικείας και νεανικής επιχειρηματικότητας με στοχευμένη επαγγελματική κατάρτιση στην αξιοποίηση/μεταποίηση γεωργικών προϊόντων ή την προβολή στοιχείων της πολιτισμικής κληρονομιάς της περιοχής και υποστήριξη της γυναικείας συνεταιριστικής οργάνωσης.
- Συστηματική και σχεδιασμένη προβολή και διαφήμιση των περιοχών με στόχευση στα επί μέρους συστατικά που συνθέτουν το αγροτουριστικό προϊόν, όπως την πολιτισμική κληρονομιά, τα τοπικά προϊόντα ποιότητας και το στοιχείο της φιλοξενίας του έμψυχου δυναμικού που παραμένει αναλλοίωτο και μετά την καταστροφή.

## **ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ: Απασχόληση**

### Επιπτώσεις από τις πυρκαγιές

Οι πυρκαγιές στις πυρόπληκτες περιοχές έπληξαν άμεσα το εισόδημα και την απασχόληση του αγροτικού πληθυσμού των περιοχών αυτών. Ιδιαίτερα επλήγη το εισόδημα και η απασχόληση μεγάλου αριθμού γεωργών/ κτηνοτρόφων, που οι εκμεταλλεύσεις τους υπέστησαν ζημιές καθώς και το εισόδημα των μεταναστών που απασχολούνταν μόνιμα ή εποχιακά στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις των περιοχών αυτών. Παράλληλα η μείωση της γεωργικής παραγωγής αναμένεται να επηρεάσει αρνητικά και την απασχόληση των μονάδων μεταποίησης των γεωργικών προϊόντων που λειτουργούν στις περιοχές αυτές (ελαιουργεία, τυροκομεία, οινοποιεία). Επιπλέον αναμένονται αρνητικές επιπτώσεις στην απασχόληση του πληθυσμού των πυροπλήκτων περιοχών από την γενικότερη μείωση της οικονομικής δραστηριότητας. Εκτιμήσεις για την μείωση της απασχόλησης δεν είναι δυνατό να υπάρξουν, αφού απαιτείται γνώση των διασυνδέσεων των οικονομικών δραστηριοτήτων στις τοπικές πυρόπληκτες οικονομίες.

Με βάση τα παραπάνω κύρια προτεραιότητα στις πυρόπληκτες περιοχές πρέπει να είναι η στήριξη της απασχόλησης του αγροτικού πληθυσμού. Επομένως η ανασυγκρότηση των πυροπλήκτων περιοχών και η αποκατάσταση των ζημιών στο παραγωγικό σύστημα και στο φυσικό περιβάλλον (αντιπλημμυρικά έργα, δασικά κλπ) πρέπει να διασυνδεθούν με την απασχόληση του αγροτικού πληθυσμού και κυρίως των γεωργών/ κτηνοτρόφων που υπέστησαν σημαντικές ζημιές.

### **ΔΡΑΣΗ 1: Πρόγραμμα απασχόλησης προσωπικού στην αντιπυρική προστασία**

Απασχόληση μόνιμων κατοίκων πυροπλήκτων περιοχών, ασφαλιζομένων στον ΟΓΑ και κατόχων γεωργικής και κτηνοτροφικής εκμετάλλευσης που υπέστη ζημιές (άνω του 50% της εκμετάλλευσης με βάση βεβαίωση Δήμου και τις Υπηρεσίες Αγροτικής Ανάπτυξης της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης). Η υλοποίηση της πρότασης αυτής είναι δυνατή στα πλαίσια του Προγράμματος του Ο.Α.Ε.Δ. Επιχορήγησης Επιχειρήσεων Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α΄ και Β΄ βαθμού για την απασχόληση 6000 ανέργων ηλικίας 18-64 ετών με τίτλο «Πρόγραμμα Αναδάσωσης και Αντιπλημμυρικών Έργων» (ΦΕΚ 1717/3/28-8-2007, Απόφαση υπ. Αρ. 31641/27-08-2007 του Υπουργού Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας).

Η εφαρμογή της πρότασης προϋποθέτει την τροποποίηση της παραπάνω απόφασης ώστε το Πρόγραμμα να συμπεριλάβει και τους πυρόπληκτους γεωργούς/ κτηνοτρόφους και να εφαρμοσθεί για δύο χρόνια. Η πρόταση αυτή θα έχει ως αποτέλεσμα, παράλληλα με την υλοποίηση των αντιπλημμυρικών έργων και των έργων αναδάσωσης και αποκατάστασης των καμένων δασών, την άμεση εισροή εισοδήματος στους γεωργούς/ κτηνοτρόφους των πυροπλήκτων περιοχών και την στήριξη της απασχόλησης τους. Φορέας υλοποίησης του Προγράμματος είναι ο ΟΑΕΔ και οι τελικοί δικαιούχοι προτείνεται να ορισθούν οι Αναπτυξιακές Εταιρείες των πυροπλήκτων περιοχών. Το πρόγραμμα μπορεί να υλοποιηθεί με βάση το θεσμικό πλαίσιο των Προγραμματικών Συμβάσεων για τις πυρόπληκτες περιοχές των Νομών με την συνεργασία των Αναπτυξιακών Εταιρειών, των Δασικών Υπηρεσιών και της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης.

Ο Προϋπολογισμός της πρότασης για την απασχόληση μονίμων κατοίκων των πυροπλήκτων περιοχών ηλικίας 18-65 ετών ασφαλιζομένων στον ΟΓΑ και κατόχων γεωργικών/ κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων που έχουν πληγεί.

Με βάση το ισχύον Πρόγραμμα ΟΑΕΔ για την απασχόληση ανέργων κατοίκων των πυροπλήκτων περιοχών στα αντιπλημμυρικά έργα και στις αναδασώσεις των περιοχών αυτών, είναι διάρκειας δυο ετών, αφορά την απασχόληση 6000 ατόμων και έχει συνολικό κόστος 64.800.000 Ευρώ (μέσο κόστος ανά θέση εργασίας στη διετία 10.800 Ευρώ).

Στις πυρόπληκτες περιοχές οι κατά κύριο επάγγελμα αγρότες (ασφαλισμένοι στον ΟΓΑ) ηλικίας μέχρι 65 ετών (δικαιούχοι της ενιαίας ενίσχυσης) ανέρχονται σε 20.428 όπως προκύπτει από τον παρακάτω Πίνακα.

**Πίνακας 1:** Κατά κύριο επάγγελμα αγρότες, δικαιούχοι της ενιαίας αποδεδειγμένης ενίσχυσης (<65 ετών) στις πυρόπληκτες και στο σύνολο των περιοχών

Νομοί	Αριθμός αγροτών πυροπλήκτων περιοχών	Σύνολο Αγροτών στους 7 νομούς
Αρκαδία	709	2.999
Αχαΐα	904	7.475
Ηλεία	7.498	10.364
Κορινθία	2.593	7.079
Λακωνία	3.887	10.272
Μεσσηνία	3.704	10.103
Εύβοια	1.133	5.005
<b>Σύνολο</b>	<b>20.428</b>	<b>53.297</b>

Πηγή: Στοιχεία Ο.Σ.Δ.Ε, επεξεργασία μελετητικής ομάδας

Αν και είναι γνωστός ο αριθμός των δικαιούχων που δήλωσαν ζημιές στις γεωργικές τους εκμεταλλεύσεις (42.990 δηλώσεις με βάση τα στοιχεία του ΕΛ.Γ.Α. για τους 7 Νομούς) δεν υπάρχουν δεδομένα πόσοι από αυτούς είναι κατά κύριο επάγγελμα αγρότες, ηλικίας 18-65 ετών. Επομένως δεν είναι δυνατόν να εκτιμηθεί στη φάση αυτή πόσοι από τους 20.428 κατά κύριο επάγγελμα αγρότες στις πυρόπληκτες περιοχές έχουν υποστεί σοβαρές ζημιές και μπορεί να εμπίπτουν στο εν λόγω Πρόγραμμα.

Αν γίνει δεκτή η υπόθεση ότι σχεδόν το ήμισυ (50%) των αγροτών αυτών έχει υποστεί σημαντικές ζημιές, τότε ο μέγιστος αριθμός των κατά κύριο επάγγελμα αγροτών που θα μπορούσαν να εμπίπτουν στο Πρόγραμμα εκτιμάται σε 10.214 αγρότες και συνεπώς το κόστος του προγράμματος εκτιμάται αναλογικά στα 110.311.200 Ευρώ.

Αν γίνει δεκτή η υπόθεση ότι το 1/3 (33%) των αγροτών αυτών έχουν υποστεί σημαντικές ζημιές, τότε ο αριθμός των αγροτών που θα μπορούσαν να επωφεληθούν από το Πρόγραμμα εκτιμάται στις 6.800 αγρότες και αντίστοιχα το κόστος του

Προγράμματος σε 73.440.000 Ευρώ. Ο προσδιορισμός του κόστους του Προγράμματος σε επίπεδο Νομού επιμερίζεται αναλογικά με βάση τον αριθμό των παραγωγών που παρουσιάζονται στον Πίνακα 1.

## **ΔΡΑΣΗ 2: Προσέλκυση νέων επενδύσεων και επιδότηση θέσεων εργασίας**

Στα πλαίσια του Αναπτυξιακού Νόμου 3522/2006 (ΦΕΚ 276 Τεύχος Α, 22-12-2006) προτείνεται η επιδότηση θέσεων εργασίας που δημιουργούνται από τις επενδύσεις στις πυρόπληκτες περιοχές.

Προτείνεται οι επιχειρήσεις που επενδύουν στις πυρόπληκτες περιοχές να έχουν υψηλότερη επιχορήγηση και να επιδοτούνται οι θέσεις εργασίας που δημιουργούνται για δυο χρόνια. Η υλοποίηση μιας τέτοιας πρότασης προβλέπεται να ενισχύσει την απασχόληση και τα εισοδήματα στις πυρόπληκτες περιοχές. Στην φάση αυτή δεν είναι δυνατή η εξειδίκευση της πρότασης και η εκτίμηση του κόστους της δεδομένου ότι απαιτείται συνεργασία με την Δ/ση Ιδιωτικών Επενδύσεων του Υπουργείου Οικονομίας.

## **ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ: Υποδομές**

### **ΔΡΑΣΗ 1. Αποκατάσταση ζημιών στις υποδομές παρακολούθησης/ διαχείρισης ακραίων υδρολογικών φαινομένων λόγω πυρκαγιάς**

Τα προτεινόμενα μέτρα για την Δράση 1 της Προτεραιότητας Υποδομές είναι τα ακόλουθα:

#### **Έργα Αξιοποίησης Επιφανειακών Υδατικών Πόρων (Ταμιευτήρες/ Λιμνοδεξαμενές)**

Δεν σημειώθηκαν ζημιές σε μέτριας ή μεγάλης χωρητικότητας ταμιευτήρες και λιμνοδεξαμενές. Εν τούτοις οι ανάγκες του πρωτογενούς τομέα της παραγωγής επιβάλλουν αντίστοιχα έργα στο μέλλον.

#### **Εξοπλισμοί Πρωτογενούς Τομέα (Αρδευτικός εξοπλισμός- σωλήνες- αντλίες, καλλιεργητικοί –γεωργικοί εξοπλισμοί, γεωργικές αποθήκες)**

Η συνολική εκτίμηση των ζημιών στους επτά πυρόπληκτους νομούς (40.000.000 €) έγινε με βάση το συνολικό ποσό των ζημιών από τον Ε.Λ.Γ.Α. σε φυτικό και ζωικό κεφάλαιο καθώς και σε πάγιο εξοπλισμό(γεωργικό και κτηνοτροφικό). Το ποσόν αυτό κατά τον Ε.Λ.Γ.Α. για όλες τις φετινές πυρκαγιές στην Ελλάδα εκτιμάται στα 350.000.000 €. Από το ποσόν αυτό και με βάση την έκταση των καμένων περιοχών κατά νομό προκύπτει ότι στους επτά εξεταζόμενους πυρόπληκτους νομούς το αντίστοιχο ποσόν για όλες τις ζημιές ανέρχεται στο συνολικό ποσόν των 315.000.000€. Από το ποσόν αυτό εκτιμάται ότι 40.000.000 € αντιστοιχούν στους εξοπλισμούς του πρωτογενούς τομέα για αρδευτικό εξοπλισμό για καλλιεργητικούς-γεωργικούς εξοπλισμούς και για γεωργικές αποθήκες. Η εκτίμηση αυτή έχει γίνει σε συνεργασία με στελέχη του Ε.Λ.Γ.Α, βάσει στοιχείων από ζημιές προηγούμενων πυρκαγιών.

#### **Εγγειοβελτιωτικά Έργα**

Τα μοναδικά εγγειοβελτιωτικά έργα που επλήγησαν από τις πυρκαγιές του θέρους 2007 ήταν στο Νομό Ηλείας. Πρόκειται για τα έργα του Γ.Ο.Ε.Β. Πηνειού-Αλφειού Νομού Ηλείας και ειδικότερα τα έργα του Τ.Ο.Ε.Β. Πελοπίου, τα οποία καταστράφηκαν πρακτικά εξ ολοκλήρου. Στο κοστολόγιο αποκατάστασης των ζημιών περιλαμβάνονται τόσο οι άμεσες όσο και οι έμμεσες ζημιές. Ως έμμεσες ζημιές θεωρήθηκαν και τα ποσά τα οποία οφείλει ο πυρόπληκτος Τ.Ο.Ε.Β. Πελοπίου στη ΔΕΗ και τα οποία λόγω της ολοκληρωτικής καταστροφής των αντιστοίχων έργων είναι πρακτικά αδύνατον να καταβληθούν από τους πυρόπληκτους στη ΔΕΗ. Στην ίδια κατηγορία των έμμεσων ζημιών έχουν περιληφθεί και οι δαπάνες συντήρησης των στραγγιστικών δικτύων, η λειτουργική κατάσταση των οποίων θα επιδεινωθεί από την συγκέντρωση των φερτών υλικών που θα προκληθούν από την έντονη διάβρωση των καμένων εκτάσεων.

## **Έργα Εξηλεκτρισμού**

Το σύνολο των καμένων στύλων στους επτά νομούς (3.073 τεμ.) και τη συνολική εκτίμηση των ζημιών στους επτά πυρόπληκτους νομούς που εκτιμήθηκε σε 6.100.000€. Οι ζημιές στο δίκτυο της ΔΕΗ που προκλήθηκαν από την πυρκαγιά στους επτά νομούς έχουν ήδη αποκατασταθεί. Το ποσό των έργων εξηλεκτρισμού δεν περιλαμβάνεται στους προϋπολογισμούς της παρούσας μελέτης.

## **Αγροτική Οδοποιία**

Άμεσες ζημιές από την πυρκαγιά στην αγροτική οδοποιία ύψους 3.000.000 €.

## **Αντιπλημμυρικά Έργα**

Δεν σημειώθηκαν ζημιές σε αντιπλημμυρικά έργα. Εν τούτοις οι πυρόπληκτες περιοχές έχουν ανάγκη αντιπλημμυρικών έργων. Το συνολικό κόστος των έργων της συγκεκριμένης δράσης ανέρχεται σε 49.000.000 €

## **ΔΡΑΣΗ 2. Υποδομές προβλέψεων εκδήλωσης πυρκαγιών και πλημμυρικών φαινομένων– Μετεωρολογικοί Σταθμοί**

Στην παρούσα μελέτη υπογραμμίζεται η μεγάλη σημασία που αποδίδει το Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών (Γ.Π.Α.) στη διαμόρφωση μιας προληπτικής πολιτικής για την αντιμετώπιση των πυρκαγιών. Όπως είναι γνωστό οι μετεωρολογικές παράμετροι υπεισέρχονται στους δείκτες κινδύνου που καθορίζουν την έναρξη, εξάπλωση και τη δυνατότητα ελέγχου της φωτιάς. Αυτές πρέπει να είναι αξιόπιστες και να προέρχονται από ένα ορθολογικά σχεδιασμένο δίκτυο μετεωρολογικών σταθμών, τα δεδομένα των οποίων μπορούν να αξιολογηθούν για την εκτίμηση και χαρτογράφηση του κινδύνου και σε ημερήσια βάση με τρέχουσες τιμές (real time). Στην ανάλυση της υφισταμένης κατάστασης εξετάζονται τα σημερινά λειτουργικά προβλήματα του υπάρχοντος δικτύου μετεωρολογικών σταθμών, οι ελλείψεις σε σύγχρονο εξοπλισμό και επισημαίνεται η ανάγκη εκπαίδευσης του προσωπικού των φορέων, που θα αναλάβει την επίβλεψη των μετεωρολογικών σταθμών σε τοπικό επίπεδο, με την παρακολούθηση ειδικών σεμιναρίων. Βάσει καταλλήλων κριτηρίων επιχειρείται η ορθολογική επιλογή και κατανομή του αναγκαίου αριθμού μετεωρολογικών σταθμών σε φυσικές περιοχές, σε περιοχές με γεωργική και κτηνοτροφική δραστηριότητα και σε περιοχές για αντιπλημμυρική προστασία.. Γίνονται συγκεκριμένες προτάσεις για τον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό και την αναβάθμιση του τρόπου λειτουργίας του υπάρχοντος δικτύου. Το χρονοδιάγραμμα υλοποίησης του έργου δεν αναφέρεται κατά νομό, διότι οι διαδικασίες προμήθειας, εγκατάστασης και λειτουργίας του δικτύου προτείνεται ν' αντιμετωπιστούν ενιαία.

Δεν παρατηρήθηκαν καταστροφές στους υπάρχοντες Μετεωρολογικούς Σταθμούς. Ειδικότερα, για τη συντήρηση και την αναβάθμιση των 24 υπάρχοντων Μετεωρολογικών Σταθμών (Μ.Σ.) απαιτούνται συνολικά 192.000 €, για την προμήθεια και εγκατάσταση σαράντα δύο (42) νέων Αυτόματων Τηλεμετρικών Μετεωρολογικών Σταθμών (Α.Τ.Μ.Σ.) απαιτούνται συνολικά 840.000 €, για την προμήθεια και εγκατάσταση είκοσι τεσσάρων (24) Αυτόματων Τηλεμετρικών Μετεωρολογικών Σταθμών Μέτρησης Στάθμης Υδάτων (Α.Τ.Σ.Μ.Υ.) απαιτούνται συνολικά 720.000 €, για την προμήθεια και εγκατάσταση σαράντα (276) Ψηφιακών Βροχογράφων (ΨΒ) απαιτούνται συνολικά 828.000€ και για τα σεμινάρια εκπαίδευσης του προσωπικού των φορέων 350.000 €. Το συνολικό κόστος για τους επτά (7) νομούς ανέρχεται σε **2.930.000€**.



## ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΔΡΑΣΗ: Περιβάλλον -Προστατευόμενες Περιοχές

### Πρώτη εκτίμηση των ζημιών στις καμένες περιοχές

Οι μισές περίπου εκτάσεις βιολογικής γεωργίας βρίσκονται σε πυρόπληκτα δημοτικά διαμερίσματα. Το μεγαλύτερο τμήμα των εκτάσεων αυτών είναι βοσκότοποι (42%) και ελαιώνες (40%). Οι αμπελώνες, τα σιτηρά, τα εσπεριδοειδή και βιολογικές ζωτροφές ήταν οι υπόλοιπες σημαντικές βιολογικές καλλιέργειες. Το 42% του ζωικού κεφαλαίου και το αντίστοιχο ποσοστό των βοσκοτόπων που χρησιμοποιούνται για τους σκοπούς της βιολογικής κτηνοτροφίας βρίσκονται σε πυρόπληκτα δημοτικά διαμερίσματα. Εκτός από την αιγοπροβατοτροφία, που αντιμετωπίζει το μεγαλύτερο πρόβλημα σε απόλυτα μεγέθη (σχεδόν 24.000 αιγοπρόβατα εκτρέφονται βιολογικά στα πυρόπληκτα), σημαντικό πρόβλημα παρουσιάζεται και στη χοιροτροφία όπου πάνω από 80% του ζωικού κεφαλαίου της εκτρέφεται βιολογικά σε πυρόπληκτα δημοτικά διαμερίσματα.

Επίσης, σημαντικότερο μέρος των αναβαθμίδων που είτε κατασκευάστηκαν είτε ανακατασκευάστηκαν στους νομούς της Αρκαδίας και της Μεσσηνίας βρίσκεται σε πυρόπληκτα δημοτικά διαμερίσματα.

### **Πίνακας 1: Καμένες εκτάσεις εντός των Προστατευόμενων Περιοχών NATURA**

Καμένες προστατευόμενες περιοχές Natura	Έκταση (στρ.)	Καμένη έκταση ως προς την συνολική έκταση των Προστατευόμενων Περιοχών (%)
Δάσος & λίμνη Καϊάφα	7.577	22,5
Ολυμπία	670	21,3
Οροπέδιο Φολόης	29.943	30,7
Όρος Ταΰγετος	86.542	16,3
Όρος Πάρνωνας	45.066	8,1
Όρη Μπαρμπάς & Κλωκός, Φαράγγι Σελινούντα	30.476	50,4
Φαράγγι Βουραϊκού	6.362	29,2
<b>Σύνολο Περιοχών Natura</b>	<b>206.636</b>	<b>22,3</b>

## Προτάσεις

Στο πλαίσιο της αειφόρου ανάπτυξης των πληγείσων περιοχών προτείνεται ένα **πρόγραμμα οικολογικής ανασυγκρότησης**:

- Μέτρο 2.1: Δημιουργία φυσικού πάρκου
- Μέτρο 2.2: Ανασύσταση καλλιεργειών με νέες μορφές
- Μέτρο 2.3: Αναβαθμίδες στις ανασυστάσεις ελαιώνων, αμπελώνων
- Μέτρο 2.4: Αποκατάσταση καμένων φυτοφραχτών
- Μέτρο 2.5: Προστασία της όχθης των ποταμών και των ρεμάτων
- Μέτρο 2.6: Προστασία των σημείων άντλησης πόσιμου νερού
- Μέτρο 2.7: Διατήρηση ή ανασύσταση νησίδων εμπλουτισμού
- Μέτρο 2.8: Αντιμετώπιση του προβλήματος των καμένων βοσκοτόπων
- Μέτρο 2.9: Ανασυγκρότηση της κτηνοτροφίας
- Μέτρο 2.10: Ελεγχόμενη βόσκηση σε ζώνες πυροπροστασίας
- Μέτρο 2.11: Δημιουργία κέντρου πληροφόρησης και ευαισθητοποίησης
- Μέτρο 2.12: Έρευνες προς αποκατάσταση των καμένων εκτάσεων

## **ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΔΡΑΣΗ: Γεωργική Εκπαίδευση – Κατάρτιση στις Πυρόπληκτες Περιοχές**

Οι άνευ προηγουμένου ανθρώπινες απώλειες και η συντελεσθείσα καταστροφή στον οικιστικό ιστό, στο παραγωγικό σύστημα και στους φυσικούς πόρους, θέτουν επί τάπητος το ζήτημα της επανεξέτασης της διάρθρωσης και του τρόπου λειτουργίας των μηχανισμών μετάδοσης και διάχυσης της τεχνογνωσίας στις πληγείσες περιοχές. Η ήδη προβληματική κατάσταση που επικρατούσε πριν τις πυρκαγιές στις υπόψη περιοχές, οι οποίες εμφάνιζαν κατά κανόνα υψηλότερα ποσοστά γήρανσης και χαμηλότερα επίπεδα εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης, έχει αναμφίβολα επιδεινωθεί.

Για το σκοπό αυτό απαιτείται άμεση αξιολόγηση των αποτελεσμάτων των διαφόρων προγραμμάτων που εφαρμόστηκαν κατά τη διάρκεια της προγραμματικής περιόδου του Γ΄ Κ.Π.Σ. με φορείς τον Ο.Γ.Ε.Ε.Κ.Α. «ΔΗΜΗΤΡΑ», τα Κ.Ε.Κ. και το ΥΠ.Ε.Π.Θ. (πρόγραμμα ΗΣΙΟΔΟΣ), κ.λπ. Σε επόμενη φάση το ζήτημα της ενίσχυσης του μορφωτικού επιπέδου και της επαγγελματικής κατάρτισης με στόχο την ενίσχυση της αυτοδυναμίας των άμεσων παραγωγών στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων, θα τύχει ιδιαίτερης προσοχής. Στο πλαίσιο αυτό, η συνεργασία του Γ.Π.Α. με τις Τοπικές Αρχές και τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση ενδέχεται να αποβεί ιδιαίτερα σημαντική.

**Συγκεντρωτικός Πίνακας Προϋπολογισμού κατά Προτεραιότητα και Δράση**

<b>Προτεραιότητα Περιβάλλον</b>	<b>Προϋπολογισμός (€)</b>
ΔΡΑΣΗ 1. Αντιδιαβρωτικά έργα	113.660.885
ΔΡΑΣΗ 2. Προστασία Υδατικών πόρων	68.094.000
ΔΡΑΣΗ 3. Αποκατάσταση & προστασία δασών	125.450.000
<b>ΣΥΝΟΛΟ</b>	<b>307.204.885</b>
<b>Προτεραιότητα Παραγωγικό Σύστημα</b>	
ΔΡΑΣΗ 1. Αποκατάσταση ζημιών ελαιοκαλλιέργειας	122.943.232
ΔΡΑΣΗ 2. Αποκατάσταση ζημιών αμπελουργίας	53.642.646
ΔΡΑΣΗ 3. Αποκατάσταση ζημιών λοιπών δενδρωδών καλλιεργειών	3.818.919
ΔΡΑΣΗ 4. Αποκατάσταση ζημιών στη μελισσοκομία	4.359.613
ΔΡΑΣΗ 5. Αποκατάσταση ζημιών στην κτηνοτροφία	92.794.491
ΔΡΑΣΗ 6. Βελτίωση των γεωργικών διαρθρώσεων (Σχέδια Βελτίωσης- Νέοι Γεωργοί)	-
<b>ΣΥΝΟΛΟ</b>	<b>277.558.901</b>
<b>Προτεραιότητα Μεταποίηση και Υπηρεσίες</b>	
ΔΡΑΣΗ 1. Αποκατάσταση ζημιών στη μεταποίηση	7.197.950
ΔΡΑΣΗ 2. Αποκατάσταση ζημιών στον αγροτουρισμό	1.800.350
<b>ΣΥΝΟΛΟ</b>	<b>8.998.300</b>
<b>Προτεραιότητα Απασχόληση</b>	
ΔΡΑΣΗ 1. Πρόγραμμα απασχόλησης προσωπικού στην αντιπυρική προστασία	-
ΔΡΑΣΗ 2. Προσέλκυση νέων επενδύσεων & επιδότηση νέων θέσεων εργασίας	-
<b>ΣΥΝΟΛΟ</b>	-
<b>Προτεραιότητα Υποδομές</b>	
ΔΡΑΣΗ 1. Αποκατάσταση ζημιών στις υποδομές παρακολούθησης /διαχείρισης ακραίων υδρολογικών φαινομένων λόγω πυρκαγιάς	49.000.000
ΔΡΑΣΗ 2. Υποδομές προβλέψεων εκδήλωσης πυρκαγιών και πλημμυρικών φαινομένων (μετεωρολογικοί σταθμοί)	2.930.000
<b>ΣΥΝΟΛΟ</b>	<b>51.930.000</b>
<b>ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ</b>	<b>645.692.086</b>

**ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΜΕ ΜΟΡΦΗ ΠΙΝΑΚΩΝ**

**Προτεραιότητα Περιβάλλον και Φυσικοί Πόροι**

Δράσεις	Επιπτώσεις από τις πυρκαγιές	Προτεινόμενα Μέτρα	Προϋπολογισμός (€)																	
Δράση 1. Αντιδιαβρωτικά έργα	<table border="1"> <thead> <tr> <th data-bbox="363 573 544 651">Κίνδυνος διάβρωσης</th> <th data-bbox="544 573 724 651">Εκταση (στρ.)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="363 651 544 707">Κανένας</td> <td data-bbox="544 651 724 707">91.632</td> </tr> <tr> <td data-bbox="363 707 544 763">Ασθενής</td> <td data-bbox="544 707 724 763">123.334</td> </tr> <tr> <td data-bbox="363 763 544 819">Μέτριος</td> <td data-bbox="544 763 724 819">1.290.171</td> </tr> <tr> <td data-bbox="363 819 544 875">Μεγάλος</td> <td data-bbox="544 819 724 875">787.117</td> </tr> <tr> <td data-bbox="363 875 544 931">Πολύ μεγάλος</td> <td data-bbox="544 875 724 931">153.011</td> </tr> <tr> <td data-bbox="363 931 544 987">Εξορύξεις</td> <td data-bbox="544 931 724 987">43.930</td> </tr> <tr> <td data-bbox="363 987 544 1043"><b>Σύνολο</b></td> <td data-bbox="544 987 724 1043"><b>2.489.196</b></td> </tr> </tbody> </table>	Κίνδυνος διάβρωσης	Εκταση (στρ.)	Κανένας	91.632	Ασθενής	123.334	Μέτριος	1.290.171	Μεγάλος	787.117	Πολύ μεγάλος	153.011	Εξορύξεις	43.930	<b>Σύνολο</b>	<b>2.489.196</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Αναχλόαση των αγρών</li> <li>• Δενδροφύτευση των φυσικών περιοχών (και αναδασώσεις)</li> <li>• Κατασκευή αντιδιαβρωτικών έργων στις χαράδρες και στα ρέματα</li> <li>• Παρακολούθηση των μέτρων προστασίας</li> </ul>	Εκτάσεις με μέτριο κίνδυνο διάβρωσης	50.316.660
	Κίνδυνος διάβρωσης	Εκταση (στρ.)																		
	Κανένας	91.632																		
	Ασθενής	123.334																		
	Μέτριος	1.290.171																		
	Μεγάλος	787.117																		
	Πολύ μεγάλος	153.011																		
	Εξορύξεις	43.930																		
	<b>Σύνολο</b>	<b>2.489.196</b>																		
Εκτάσεις με μεγάλο κίνδυνο διάβρωσης	51.163.620																			
Εκτάσεις με πολύ μεγάλο κίνδυνο διάβρωσης	11.934.905																			
18 σταθμοί παρακολούθησης της διάβρωσης	175.500																			
Συντήρηση/ παρακολούθηση σταθμών	70.200																			
<b>Σύνολο</b>	<b>113.660.885</b>																			

**Προτεραιότητα Περιβάλλον και Φυσικοί Πόροι**

Δράσεις	Επιπτώσεις από τις πυρκαγιές	Προτεινόμενα Μέτρα	Προϋπολογισμός (€)
<b>Δράση 2: Προστασία Υδατικών Πόρων</b>	Υποβάθμιση ποιότητας νερού για κτηνοτροφική χρήση (πότισμα ζώων).	Προμήθεια δεξαμενών αποθήκευσης νερού ποτίσματος ζώων, για κάλυψη 17.700 m <sup>3</sup> πόσιμου νερού για 6 μήνες	349.000
	Μείωση & υποβάθμιση νερού για λοιπές κτηνοτροφικές χρήσεις.	<ul style="list-style-type: none"> <li>Αποκατάσταση 150 υδρομαστεύσεων πηγών στην ορεινή &amp; ημιορεινή περιοχή για χρήση στη κτηνοτροφία.</li> </ul>	7.500.000
		<ul style="list-style-type: none"> <li>Κατασκευή 52 χαμηλών φραγμάτων συγκράτησης νερού (χωρητικότητας τουλάχιστον 1500 m<sup>3</sup>) στην ορεινή και ημιορεινή περιοχή.</li> </ul>	3.720.000
	Ολισθήσεις γαιών βοσκοτόπων & κτηνοτροφικών μονάδων	<ul style="list-style-type: none"> <li>Έργα διαμόρφωσης των πρανών</li> <li>Έργα προστασίας πρανών και ρεμάτων</li> <li>Έργα αποστράγγισης</li> </ul> (Ο αριθμός των έργων αυτών αφορά εξυγίανση και υποστήριξη έκτασης 81,4 km <sup>2</sup> )	9.768.000
	Έλλειψη νερού ύδρευσης σε μικρά ορεινά χωριά	Μεταφορά & αποθήκευση νερού σε δεξαμενές για 6 μήνες, σε ορεινά χωριά 5 Νομών	610.000
	Μείωση παροχής νερού άρδευσης.	<ul style="list-style-type: none"> <li>Έργα αποκατάστασης 140 υδρομαστεύσεων πηγών στις περιοχές με υψόμετρο &gt; 200 m</li> </ul>	7.000.000
<ul style="list-style-type: none"> <li>Διάνοιξη 58 γεωτρήσεων σε περιοχές με υψόμετρα &lt; 300 m, μέσου βάθους 200 m.</li> </ul>		2.320.000	
<ul style="list-style-type: none"> <li>Κατασκευή 98 χαμηλών φραγμάτων συγκράτησης νερού (χωρητικότητας τουλάχιστον 1500 m<sup>3</sup>) στην ορεινή και ημιορεινή περιοχή.</li> </ul>		5.880.000	

	Ολισθήσεις γεωργικής γης	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Έργα διαμόρφωσης των πρανών &amp; ρεμάτων</li> <li>• Έργα υποστήριξης πρανών &amp; ρεμάτων</li> <li>• Έργα καλής αποστράγγισης</li> </ul> <p>Ο αριθμός των έργων αυτών αφορά εξυγίανση και υποστήριξη έκτασης 146,64 km<sup>2</sup>.</p>	17.597.000
	Εμφάνιση μεγάλων κατολισθήσεων	<p>Έργα αντιμετώπισης μεγάλων κατολισθήσεων</p> <p>Ο αριθμός των έργων (μελέτη και κατασκευή) που προτείνονται αφορά 89 θέσεις κατολισθήσεων στο σύνολο της πυρόπληκτης περιοχής.</p>	13.350.000
<b>ΣΥΝΟΛΟ</b>			<b>68.094.000</b>

**Προτεραιότητα Περιβάλλον και Φυσικοί Πόροι**

Δράσεις	Επιπτώσεις από τις πυρκαγιές	Προτεινόμενα Μέτρα	Προϋπολογισμός (€)	
Δράση 3. Αποκατάσταση και Προστασία Δασών	<b>Εκτάσεις δασών και δασικών εκτάσεων (σε στρ.) που κήηκαν:</b>			
	Δάση θερμόβιων κωνοφόρων (δάση χαλεπίου και κουκουναριάς)	350.800	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Συντήρηση δασικού οδικού δικτύου</li> </ul>	25.950.000
	Δάση ψυχρόβιων κωνοφόρων (μαύρης πεύκης και ελάτης)	152.000	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Αντιπυρικές ζώνες, καθαρισμοί αντιπυρικών ζωνών κτλ.</li> </ul>	13.700.000
	Δάση φυλλοβόλων πλατύφυλλων (καστανιά, δρυς, πλατάνια)	23.000	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Αναδασώσεις</li> </ul>	54.800.000
	Δασικές εκτάσεις (αείφυλλα, πλατύφυλλα και φρυγανικά οικοσυστήματα)	946.500	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Αποκατάσταση και βελτίωση βοσκοτόπων</li> </ul>	31.000.000
	<b>Σύνολο</b>	<b>1.472.300</b>		
		<b>ΣΥΝΟΛΟ</b>	<b>125.450.000</b>	

\* Δεν περιλαμβάνονται οι προϋπολογιζόμενες δαπάνες για κατασκευή κορμοφραγμάτων – κορμοδεμάτων , οι οποίες έχουν περιληφθεί στη δράση ‘Αντιδιαβρωτικά έργα’



**Προτεραιότητα: Παραγωγικό Σύστημα**

Δράσεις	Επιπτώσεις από τις πυρκαγιές	Προτεινόμενα Μέτρα	Προϋπολογισμός (€)
<p align="center"><b>Δράση 1.</b> Αποκατάσταση ζημιών ελαιοκαλλιέργειας</p>	<p><i>Έκταση ελαιώνων που επλήγησαν: <b>243.718</b> στρ. (το <b>9,4%</b> της έκτασης των ελαιώνων των νομών και το <b>19,3%</b> των ελαιώνων των πυρόπληκτων περιοχών).</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• στο <b>16,1%</b> των ελαιώνων που επλήγησαν τα ελαιόδεντρα παρουσίαζαν εμφανή σημεία και πράσινης κόμης χωρίς την καταστροφή των βραχιόνων και του κορμού (Κατηγορία Α),</li> <li>• στο <b>20,3%</b> των ελαιώνων που επλήγησαν τα ελαιόδεντρα παρουσίαζαν καθολικό κάψιμο της κόμης και εγκαύματα στο κάμβιο, στο ξύλο, στους βραχίονες και στον κορμό &lt;25%, (Κατηγορία Β),</li> <li>• στο <b>57,9%</b> των ελαιώνων που επλήγησαν τα ελαιόδεντρα παρουσίαζαν καθολικό κάψιμο της κόμης και των σκελετικών μερών (βραχίονες και κορμός) &gt;25%, οπότε και πρέπει να αναγεννηθούν –καρατόμηση (Κατηγορία Γ'εμ)</li> </ul> <p>και στο <b>5,7%</b> των ελαιώνων η ζημιά είναι σοβαρή και πρέπει να αντικατασταθούν (Κατηγορία Γ'εκ)</p>	<p><b>Α.</b> Στα ελαιόδεντρα με ελαφριές ζημιές η κατάσταση μπορεί να διορθωθεί με ένα μέτριο κλάδεμα της κόμης,</p> <p><b>Β.</b> Στα ελαιόδεντρα με μέτριου βαθμού ζημιές η κατάσταση μπορεί να αναστραφεί με κλάδεμα ανανέωσης στους βραχίονες ή στον κορμό,</p> <p><b>Γ.</b> Στα ελαιόδεντρα με σοβαρές ζημιές προτείνεται είτε:</p> <p><b>(Γ'εκ):</b> δηλαδή η αντικατάσταση των δέντρων με επαναφύτευση, είτε</p> <p><b>(Γ'εμ):</b> η αναγέννηση με караτόμηση στο ύψος του λαιμού και εμβολιασμό (για τα εμβολιασμένα σε αγριελιές).</p>	<p align="center">122.943.232</p>

**Προτεραιότητα: Παραγωγικό Σύστημα**

Δράσεις	Επιπτώσεις από τις πυρκαγιές	Προτεινόμενα Μέτρα	Προϋπολογισμός (€)																			
<b>Δράση 2 Αποκατάσταση ζημιών αμπελουργίας*</b>																						
<b>Δράση 2.1</b> Αποκατάσταση ζημιών αμπελουργίας	<p><b>α) Εκτάσεις αμπελώνων κατά κατηγορία ζημιάς</b></p> <table border="1" data-bbox="368 734 743 1072"> <thead> <tr> <th>Κατηγορία ζημιάς</th> <th>Έκταση (στρ.)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Ζημιά τύπου Α</td> <td>4.736,4</td> </tr> <tr> <td>Ζημιά τύπου Β</td> <td>12.102,1</td> </tr> <tr> <td>Ζημιά τύπου Γ</td> <td>4.210,6</td> </tr> <tr> <td><b>Σύνολο</b></td> <td><b>21.049,1</b></td> </tr> </tbody> </table>	Κατηγορία ζημιάς	Έκταση (στρ.)	Ζημιά τύπου Α	4.736,4	Ζημιά τύπου Β	12.102,1	Ζημιά τύπου Γ	4.210,6	<b>Σύνολο</b>	<b>21.049,1</b>	<p>Σε Αμπελώνες που υπέστησαν βλάβη διαφόρου βαθμού στις παραγωγικές μονάδες και τους βραχίονες επιβάλλεται:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• είτε αναμπέλωση των αμπελώνων είτε των σειρών που καταστράφηκαν</li> <li>• είτε κορμοτόμηση και μόρφωση των πρέμων εξαρχής</li> </ul>	<table border="1" data-bbox="1182 584 1522 837"> <tbody> <tr> <td>Ζημιά τύπου Α</td> <td>8.052.065</td> </tr> <tr> <td>Ζημιά τύπου Β</td> <td>5.991.682</td> </tr> <tr> <td>Ζημιά τύπου Γ</td> <td>864.783</td> </tr> <tr> <td><b>Σύνολο</b></td> <td><b>14.908.530</b></td> </tr> </tbody> </table>		Ζημιά τύπου Α	8.052.065	Ζημιά τύπου Β	5.991.682	Ζημιά τύπου Γ	864.783	<b>Σύνολο</b>	<b>14.908.530</b>
Κατηγορία ζημιάς	Έκταση (στρ.)																					
Ζημιά τύπου Α	4.736,4																					
Ζημιά τύπου Β	12.102,1																					
Ζημιά τύπου Γ	4.210,6																					
<b>Σύνολο</b>	<b>21.049,1</b>																					
Ζημιά τύπου Α	8.052.065																					
Ζημιά τύπου Β	5.991.682																					
Ζημιά τύπου Γ	864.783																					
<b>Σύνολο</b>	<b>14.908.530</b>																					
<b>Δράση 2.2</b> Ενίσχυση αμπελουργικών εκμ/σεων για απόλεια παραγωγής	<p>Εκτός από την αποκατάσταση του φυτικού κεφαλαίου θα προκύψει και κόστος από την αποζημίωση των αμπελουργών εξαιτίας της</p>	<p>Η αποζημίωση των αμπελουργών θα εξαρτηθεί από το μέγεθος της ζημιάς.</p>	<table border="1" data-bbox="1182 1536 1522 1854"> <tbody> <tr> <td>Ζημιά τύπου Α</td> <td>15.156.828</td> </tr> <tr> <td>Ζημιά τύπου Β</td> <td>19.367.058</td> </tr> <tr> <td>Ζημιά τύπου Γ</td> <td>4.210.230</td> </tr> <tr> <td><b>Σύνολο</b></td> <td><b>38.734.116</b></td> </tr> <tr> <td><b>Γενικό σύνολο</b></td> <td><b>53.642.646</b></td> </tr> </tbody> </table>		Ζημιά τύπου Α	15.156.828	Ζημιά τύπου Β	19.367.058	Ζημιά τύπου Γ	4.210.230	<b>Σύνολο</b>	<b>38.734.116</b>	<b>Γενικό σύνολο</b>	<b>53.642.646</b>								
Ζημιά τύπου Α	15.156.828																					
Ζημιά τύπου Β	19.367.058																					
Ζημιά τύπου Γ	4.210.230																					
<b>Σύνολο</b>	<b>38.734.116</b>																					
<b>Γενικό σύνολο</b>	<b>53.642.646</b>																					

\*Η Έκταση αμπελώνων που επλήγησαν: **21.049,1** στρ.

**Προτεραιότητα: Παραγωγικό Σύστημα**

Δράσεις	Επιπτώσεις από τις πυρκαγιές	Προτεινόμενα Μέτρα	Προϋπολογισμός (€)								
<b>Δράση 3.</b> Αποκατάσταση ζημιών λοιπών δενδρωδών καλλιεργειών	<p><b>Έκταση</b> λοιπών δενδρωδών καλλιεργειών που επλήγησαν: <b>13.581,66 στρ.</b></p> <p>Τα δύο κύρια είδη δένδρων που επλήγησαν <u>με βάση την έκτασή τους</u> ήταν: (α) τα ακρόδρυα (58,2% της συνολικά πληγείσας έκτασης) και (β) οι συκιές (17,6% της συνολικά πληγείσας έκτασης).</p> <p>Π. Ο <u>συνολικός αριθμός δέντρων με ζημιά</u> στις λοιπές δενδρώδεις καλλιέργειες εκτιμάται στα <b>272.669 δέντρα</b>. Με βάση τον αριθμό των πληγέντων δέντρων, τα ακρόδρυα επλήγησαν σε ποσοστό <b>37,3%</b> και οι συκιές σε ποσοστό <b>30%</b>. Από τα ακρόδρυα το 69,8% είχε ολόκληρο το υπέργειο μέρος του δένδρου καμένο (<u>κατηγορία Γ</u>), το 21,6% παρουσίαζε σημαντικό μέρος της κόμης καμένο (<u>κατηγορία Β</u>) και το 8,6% εμφάνιζε μικρό ποσοστό ζημιάς (<u>κατηγορία Α</u>). Για τις συκιές η αντίστοιχη κατανομή κατά κατηγορία ζημιάς ήταν 10 % (Α), 21,4 % (Β) και 68,6% (Γ)</p>	<p><b>I. Προτάσεις ανασυγκρότησης των ζημιωθέντων δεντρώνων</b></p> <p>α. Διαχείριση των δέντρων που δεν έχουν καταστραφεί ολοσχερώς (περιπτώσεις Α και Β).</p> <p>β. Διαχείριση των δέντρων που έχουν καταστραφεί ολοσχερώς (περίπτωση Γ) ανάλογα με την εξειδίκευση κάθε περίπτωσης</p> <p>γ. Αντιμετώπιση ειδικών περιπτώσεων.</p> <p>δ. Λίπανση δέντρων</p> <p>ε. Κατεργασία εδάφους</p> <p><b>II. Προτάσεις ανασύστασης δεντρώνων με επαναφύτευση σε συνδυασμό με σχετικούς παράγοντες που πρέπει να μελετηθούν πριν την επαναφύτευση (κλιματικοί, εδαφικοί κ.λ.π.)</b></p> <p><b>III. Προοπτικές ανάπτυξης</b></p>	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 20%; text-align: center;">Ζημιά τύπου Α</td> <td style="text-align: right;">71.905,61</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">Ζημιά τύπου Β</td> <td style="text-align: right;">262.863,16</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">Ζημιά τύπου Γ</td> <td style="text-align: right;">348.4152,4</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;"><b>Σύνολο</b></td> <td style="text-align: right;"><b>3.818.921,1</b></td> </tr> </table>	Ζημιά τύπου Α	71.905,61	Ζημιά τύπου Β	262.863,16	Ζημιά τύπου Γ	348.4152,4	<b>Σύνολο</b>	<b>3.818.921,1</b>
Ζημιά τύπου Α	71.905,61										
Ζημιά τύπου Β	262.863,16										
Ζημιά τύπου Γ	348.4152,4										
<b>Σύνολο</b>	<b>3.818.921,1</b>										

**Προτεραιότητα: Παραγωγικό Σύστημα**

Δράσεις	Επιπτώσεις από τις πυρκαγιές	Προτεινόμενα Μέτρα	Προϋπολογισμός (€)				
Δράση 4: Αποκατάσταση ζημιών στη μελισσοκομία	Καμένα Μελισσοσμήνη	Αγορά νέων μελισσοσμηνών	<table border="1"> <tr> <td>Μονώροφα Μελίσσια</td> <td>1.356.300</td> </tr> <tr> <td>Διώροφα Μελίσσια</td> <td>1.064.700</td> </tr> </table>	Μονώροφα Μελίσσια	1.356.300	Διώροφα Μελίσσια	1.064.700
	Μονώροφα Μελίσσια		1.356.300				
	Διώροφα Μελίσσια		1.064.700				
	<table border="1"> <tr> <td>Μονώροφα Μελίσσια</td> <td>13.563</td> </tr> <tr> <td>Διώροφα Μελίσσια</td> <td>7.108</td> </tr> <tr> <td>Μελίσσια με ζημιά 20-80% του πληθυσμού και του γόνου</td> <td>18.490</td> </tr> </table>		Μονώροφα Μελίσσια	13.563	Διώροφα Μελίσσια	7.108	Μελίσσια με ζημιά 20-80% του πληθυσμού και του γόνου
Μονώροφα Μελίσσια	13.563						
Διώροφα Μελίσσια	7.108						
Μελίσσια με ζημιά 20-80% του πληθυσμού και του γόνου	18.490						
Καμένες Εγκαταστάσεις		6.000					
Περιορισμός των δυνατοτήτων διατροφής των μελισσιών από την φυσική χλωρίδα		Χορήγηση τροφής στα ζημιωθέντα & εναπομείναντα μελίσσια μέχρι να μπορέσουν να συλλέξουν τροφή μόνα τους	<table border="1"> <tr> <td>Χορήγηση πρωτεϊνικής τροφής</td> <td>503.292</td> </tr> <tr> <td>Χορήγηση υδατανθρακούχας τροφής</td> <td>1.429.321</td> </tr> </table>	Χορήγηση πρωτεϊνικής τροφής	503.292	Χορήγηση υδατανθρακούχας τροφής	1.429.321
Χορήγηση πρωτεϊνικής τροφής	503.292						
Χορήγηση υδατανθρακούχας τροφής	1.429.321						
	<table border="1"> <tr> <td>Χορήγηση πρωτεϊνικής τροφής</td> <td>1 kgr/μελίσι</td> </tr> <tr> <td>Χορήγηση υδατανθρακούχας τροφής</td> <td>12 kgr/μελίσι</td> </tr> </table>	Χορήγηση πρωτεϊνικής τροφής	1 kgr/μελίσι	Χορήγηση υδατανθρακούχας τροφής	12 kgr/μελίσι		
Χορήγηση πρωτεϊνικής τροφής	1 kgr/μελίσι						
Χορήγηση υδατανθρακούχας τροφής	12 kgr/μελίσι						
<b>Σύνολο</b>			<b>4.359.613</b>				

**Προτεραιότητα: Παραγωγικό Σύστημα**

Δράσεις	Επιπτώσεις από τις πυρκαγιές	Προτεινόμενα Μέτρα	Προϋπολογισμός (€)		
Δράση 5. Αποκατάσταση ζημιών στην κτηνοτροφία		Αντικατάσταση ζώων με εγχώριες φυλές (πρόβατα-Καραγκούνικη και Μυτιλήνης, αίγες-Σκοπέλου)	Αντικατάσταση απωλεσθέντων ζώων	2.762.700	
	Αιγοπρόβατα	24.410	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Ανακατασκευή (και αναβάθμιση) σταβλικών εγκαταστάσεων και λοιπών υποδομών</li> <li>• Διανομή ζωοτροφών λόγω απαγόρευσης της βοσκής</li> <li>• Εγκατάσταση καλλιεργειών χορτοδοτικών φυτών</li> </ul>	Ανακατασκευή σταβλικών εγκαταστάσεων και λοιπών υποδομών	19.827.054
	Βοοειδή	472		Αξία διανεμόμενων ζωοτροφών ετησίως (*)	48.097.201
	Μόνοπλα	318		Κόστος εγκατάστασης καλλιεργειών χονδροειδών ζωοτροφών (**)	22.107.536
	Στάβλοι	1.475		<b>Σύνολο</b>	<b>92.794.491</b>
	Αιγοπροβατοστάσια	1.822			
	Σταβλουπόστεγα	19.270			
	Βοσκήσιμες εκτάσεις (στρ.)	946.500			

(\*) Τα ποσά αυτά μετά την πάροδο του πρώτου έτους θα μειώνεται σταδιακά όσο θα επιτρέπεται από τις Δασικές Υπηρεσίες η βοσκή των ζώων, με την αναβλάστηση των καμένων βοσκοτόπων και όσο περισσότερες εκτάσεις με χονδροειδείς ζωοτροφές θα καλλιεργούνται. Η κάλυψη της αξίας των ζωοτροφών που θα διανέμονται στους κτηνοτρόφους θα διαρκέσει έως τέσσερα έτη

(\*\*) Μη εγγυημένη δαπάνη με την προϋπόθεση εύρεσης των απαραίτητων εκτάσεων για καλλιέργεια

**Προτεραιότητα Μεταποίηση και Υπηρεσίες**

Δράσεις	Επιπτώσεις από τις πυρκαγιές	Προτεινόμενα Μέτρα	Προϋπολογισμός (€)
Δράση 1. Αποκατάσταση ζημιών στη μεταποίηση	<b>Τυροκομεία:</b> Απώλεια εισοδήματος σε 110 τυροκομεία	Δεδομένου ότι αρκετά τυροκομεία των πυρόπληκτων περιοχών έχουν ανακαινιστεί ή ανακατασκευαστεί σε μεγάλο ποσοστό με επιδότηση και δανειοδότηση, προτείνεται η οικονομική ενίσχυση τους λόγω των έμμεσων απωλειών εισοδήματος που υπέστησαν και προκειμένου να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις δανειακές υποχρεώσεις τους.	3.801.350
	<b>Ελαιουργεία:</b> Απώλεια εισοδήματος σε 177 ελαιουργεία	1. Λόγω των έμμεσων απωλειών προτείνεται οικονομική ενίσχυση των ελαιουργείων των πληγυσών περιοχών (αποζημιώσεις) προκειμένου να ανταποκριθούν στις δανειακές υποχρεώσεις τους.  2. Παράλληλα με τις ενισχύσεις αυτές να προωθηθεί:  α) Η μετακίνηση των ενισχυόμενων μονάδων εκτός πόλεων και οικισμών  β) Ο εκσυγχρονισμός των μονάδων με την εφαρμογή τεχνολογιών ψυχρής έκθλιψης  γ) Η εφαρμογή από τις μονάδες που θα εκσυγχρονιστούν, συστήματος έκθλιψης δύο φάσεων	1.476.600
	<b>Οινοποιεία:</b> - Καταστροφή 1 οινοποιείου στην Αχαΐα - Απώλεια εισοδήματος	-Ανακατασκευή οινοποιείου - Παράλληλα προτείνεται σε γενικό πλαίσιο:  1..Εκσυγχρονισμός των μονάδων με την εφαρμογή σύγχρονων τεχνολογιών  2. Δημιουργία επισκέψιμων μονάδων  3. Δημιουργία οινικών ζωνών και αν είναι δυνατό ΟΠΑΠ  4. Επιλογή ποικιλιών με βάση την προσαρμογή τους στην περιοχή και την εμπορική τους αξία  5. Οργάνωση σεμιναρίων εκπαίδευσης των αμπελουργών, οινοποιών κλπ.	1.920.000
<b>Σύνολο</b>			<b>7.197.950</b>

**Προτεραιότητα Μεταποίηση και Υπηρεσίες**

Δράσεις	Επιπτώσεις από τις πυρκαγιές	Προτεινόμενα Μέτρα	Προϋπολογισμός (€)																
<p align="center"><b>Δράση 2. Αποκατάσταση ζημιών στον αγροτουρισμό</b></p>	<table border="1" data-bbox="443 573 810 719"> <thead> <tr> <th data-bbox="443 573 632 645">Καταστροφή</th> <th data-bbox="632 573 810 645">Πλήθος μονάδων</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="443 645 632 680">Μερική</td> <td data-bbox="632 645 810 680">6</td> </tr> <tr> <td data-bbox="443 680 632 719">Ολική</td> <td data-bbox="632 680 810 719">1</td> </tr> </tbody> </table>	Καταστροφή	Πλήθος μονάδων	Μερική	6	Ολική	1	<p align="center">Αποκατάσταση ζημιών</p>	<table border="1" data-bbox="1054 539 1401 792"> <thead> <tr> <th data-bbox="1054 539 1209 611">Καταστροφές</th> <th data-bbox="1209 539 1401 611">Ύψος (€)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="1054 611 1209 647">Άμεσες</td> <td data-bbox="1209 611 1401 647">597.984,97</td> </tr> <tr> <td data-bbox="1054 647 1209 683">Έμμεσες</td> <td data-bbox="1209 647 1401 683">170.000,00</td> </tr> <tr> <td data-bbox="1054 683 1209 754">Έμμεσες &amp; Στήριξη</td> <td data-bbox="1209 683 1401 754">1.137.500,00</td> </tr> <tr> <td data-bbox="1054 754 1209 792"><b>Σύνολο</b></td> <td data-bbox="1209 754 1401 792"><b>1.800.350,2</b></td> </tr> </tbody> </table>	Καταστροφές	Ύψος (€)	Άμεσες	597.984,97	Έμμεσες	170.000,00	Έμμεσες & Στήριξη	1.137.500,00	<b>Σύνολο</b>	<b>1.800.350,2</b>
		Καταστροφή	Πλήθος μονάδων																
		Μερική	6																
		Ολική	1																
		Καταστροφές	Ύψος (€)																
		Άμεσες	597.984,97																
Έμμεσες	170.000,00																		
Έμμεσες & Στήριξη	1.137.500,00																		
<b>Σύνολο</b>	<b>1.800.350,2</b>																		

### Προτεραιότητα Υποδομές

Δράσεις	Επιπτώσεις από τις πυρκαγιές	Περιγραφή προτάσεων	Προϋπολογισμός (€)
Δράση 1. Αποκατάσταση ζημιών στις υποδομές παρακολούθησης / διαχείρισης ακραίων υδρολογικών φαινομένων λόγω πυρκαγιών	<b>Έργα Αξιοποίησης Επιφανειακών Υδατικών Πόρων **</b> Δεν υπάρχουν ζημιές σε ταμιευτήρες / λιμνοδεξαμενές των νομών	Προμήθεια, κατασκευή και εγκατάσταση 14 σταθμών παρακολούθησης ακραίων υδρολογικών δεδομένων. Εκπόνηση Μελέτης διαχείρισης επιφανειακών υδατικών πόρων	1.200.000
	<b>Εξοπλισμοί Πρωτογενούς Τομέα ***</b> Υπάρχουν άμεσες ζημιές στους εξοπλισμούς του Γεωργικού Τομέα	Αποζημίωση μέσω ΕΛΓΑ	40.000.000
	<b>Εγχειοβελτιωτικά Έργα**</b> Καταστροφές στα έργα του ΓΟΕΒ Πηνειού-Αλφειού Νομού Ηλείας	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Αποζημίωση άμεσων και έμμεσων ζημιών στα έργα, δαπάνης 4.300.000 €.</li> <li>• Δημιουργία Υποδομών παρακολούθησης ακραίων υδρολογικών φαινομένων. Έξι αυτόματοι σταθμοί υδρομέτρησης (με κατασκευή επιτόπου εκχειλιστών υδρομέτρησης) καταγραφής και τηλεμετάδοσης δεδομένων στις λεκάνες απορροής Πηνειού και Αλφειού Νομού Ηλείας, δαπάνης 400.000 €.</li> <li>• Μελέτη διαχείριση των επιφανειακών υδατικών πόρων των λεκανών απορροής Πηνειού και Αλφειού του Νομού Ηλείας, με ειδικότερα αντικείμενα τη διερεύνηση των ακραίων υδρολογικών συμβάντων (πλημμύρες, λειψυδρία), δαπάνης 50.000 €</li> <li>• Μελέτη διαχείρισης των ομώνυμων εγχειοβελτιωτικών έργων με ειδικότερα αντικείμενα τον εντοπισμό την αξιολόγηση και τη μελέτη αποκατάστασης των ζημιών που έχουν υποστεί τα εγχειοβελτιωτικά έργα, καθώς και τη μελέτη εκσυγχρονισμού των έργων αυτών, δαπάνης 50.000 €.</li> </ul>	4.800.000
	<b>Έργα Εξηλεκτισμού*</b> Έχουν καταστραφεί 3.073 στύλοι ΔΕΗ και εξοπλισμοί ηλεκτροδότησης	Αποκατάσταση από ΔΕΗ. Χρηματοδότηση ΥΠ.ΑΝ.	-
	<b>Αγροτική Οδοποιία**</b> Υπάρχουν άμεσες και έμμεσες ζημιές στην αγροτική οδοποιία	Αποκατάσταση ζημιών	3.000.000
	<b>Αντιπλημμυρικά Έργα**</b> Δεν υπάρχουν ζημιές σε αντιπλημμυρικά έργα των νομών	---	
	<b>ΣΥΝΟΛΟ</b>		<b>49.000.000</b>

\* Το ποσό των έργων εξηλεκτισμού δεν περιλαμβάνεται στους προϋπολογισμούς της παρούσας μελέτης/στοιχεία ΔΕΗ

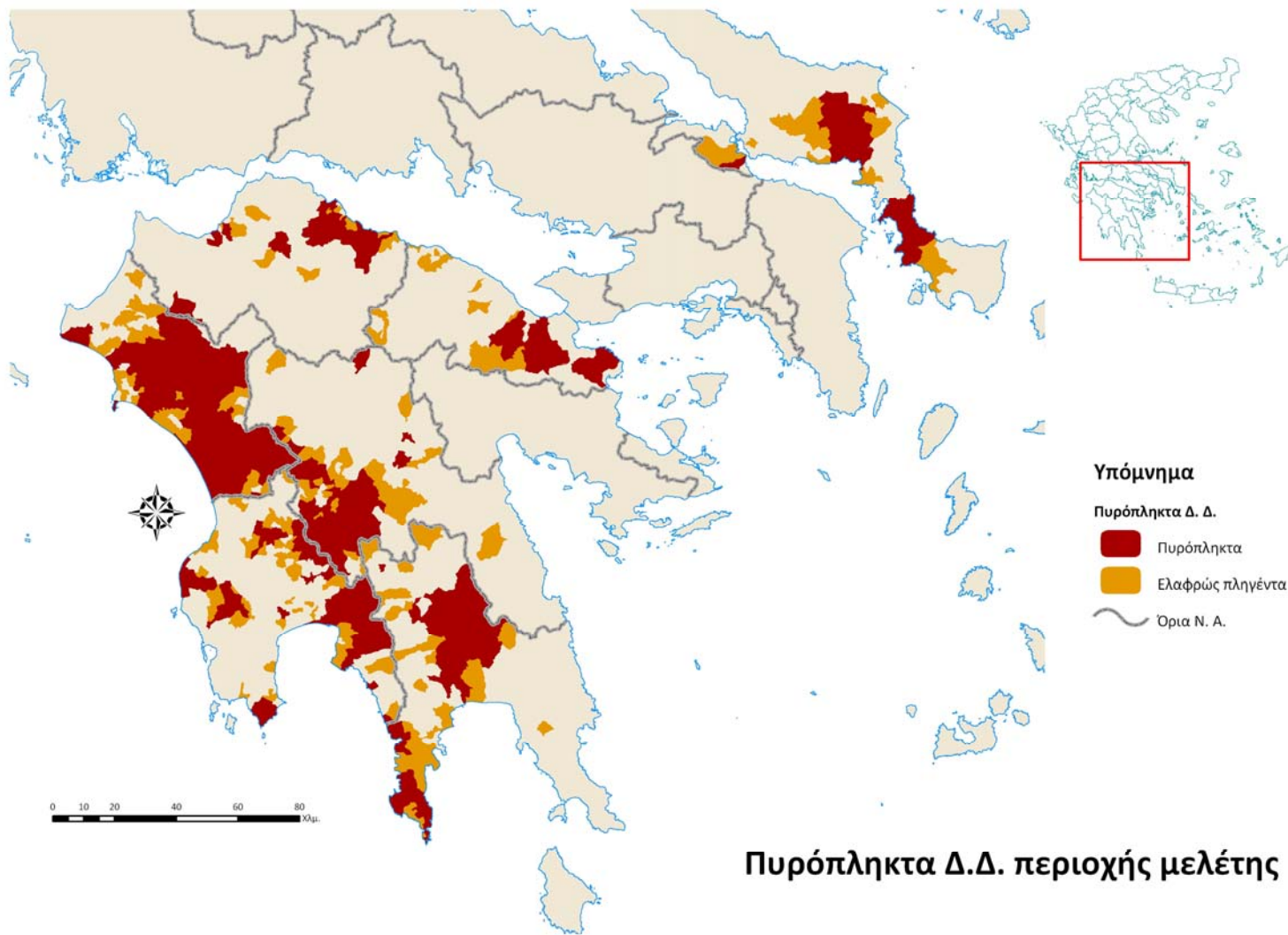
\*\* Στοιχεία από Νομαρχίες και Υπηρεσίες Εγγείων Βελτιώσεων.

\*\*\* Στοιχεία από ΕΛΓΑ.



**Προτεραιότητα Υποδομές**

Δράσεις	Περιγραφή προτάσεων	Προϋπολογισμός (€)	
<b>Δράση 2:</b> Υποδομές για την πρόβλεψη της εκδήλωσης πυρκαγιών και πλημμυρικών φαινομένων (Κλιματολογικοί σταθμοί)	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Προμήθεια και εγκατάσταση (42) νέων Αυτόματων Τηλεμετρικών Μετεωρολογικών Σταθμών (Α.Τ.Μ.Σ.)</li> <li>• Συντήρηση και αναβάθμιση (24) υπαρχόντων Μετεωρολογικών Σταθμών (Μ.Σ.)</li> <li>• Προμήθεια και εγκατάσταση (36) Αυτόνομων Τηλεμετρικών Σταθμών Μέτρησης Στάθμης Υδάτων (Α.Τ.Σ.Μ.Υ.)</li> <li>• Προμήθεια και εγκατάσταση (276) ψηφιακών βροχογράφων (Ψ.Β.)</li> <li>• Σεμινάρια εκπαίδευσης προσωπικού</li> </ul>	Προμήθεια και εγκατάσταση 42 Α.Τ.Μ.Σ.	840.000
		Συντήρηση και αναβάθμιση 24 Α.Τ.Μ.Σ.	192.000
		Προμήθεια και εγκατάσταση 36 Α.Τ.Σ.Μ.Υ.	720.000
		Προμήθεια και εγκατάσταση 276 Ψ.Β.	828.000
		Σεμινάρια εκπαίδευσης προσωπικού	350.000
		<b>ΣΥΝΟΛΟ</b>	<b>2.930.000</b>



**Πυρόπληκτα Δ.Δ. περιοχής μελέτης**